

35 SENTI

ROMAN

XII. AASTAKÄIK
TALLINN, 1933.A.

G
MAM
BER
G

No

19

Anna Luik-Püümani maal pr. Marie Lemba.

F. R. Kreutzwald
Eesti NSV Riik
Raamatuko

SP, 8327

KIRJASTUS-O/Ü.
"ARENG"

ROMAAN Nr. 19

SISU:

Paul Voolaine: Mu sünnipäev.
 P. Grünfeldt: Kodu kutse
 Erich Friesen: Päikesepaiste.
 Dagmar Ruin-Ramsay: Henry Fordi
 külastamas.
 Ameerika jutt: Annabella.
 P. Grünfeldt: Pilved.
 Jozsef Pasztor: Paul.
 Kultuuripeegel.
 Victor Klages: Daam hallis.
 Ralf Urban: Protektsioon.
 Liesbet Dill: Suudlus.
 Gustav Adolf Bequer: Meister Perez
 organist.
 Hommik.
 Gerald Villiers-Stuart: Hinge kurb-
 mäng.
 Tõtt ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad 1933 aast:

Kodumaale ühes saatekuludega:

12 kuud (24 nr-t)	Kr. 6.—
9 " (18 ")	" 4.50
6 " (12 ")	" 3.25
3 " (6 ")	" 1.75
2 " (4 ")	" 1.25
1 " (2 ")	" —.70
Öksiknumber	" —.35

Välismaale ühes saatekuludega:

12 kuud (24 nr-t)	Kr. 8.—
6 " (12 ")	" 4.25
3 " (6 ")	" 2.25

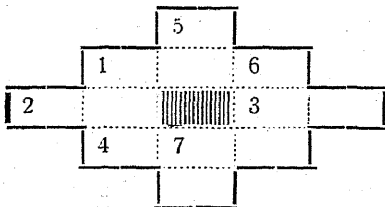
„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Vene tän. 13,
 telefon 437-18.

Ristsõnade silpmõistatus

Nr. 19 (277).

Seadnud: Em. Gutmann.

Sõnade tähendus

Vasemalt paremale;

1. Käsk liikumiseks
2. Veoloom
3. Silmnäo osa
4. Mari

Ülalt alla:

5. Elukoht
1. Hoone, kus elatakse
6. Mari
7. Paneb käima kõik rattad.

Lahendus ilmub Romaan nr. 21 (279).

Lahendus Nr. 17 (275).

35		5	42	33	38	25	22	31
6	43	34	37	26	17	32		24
	36	41	4	39		23	30	21
44	7	46		16	27	18	13	
1		9	40	3	14	11	20	29
8	45	2	15	10	19	28		12

Ma nägin täna halba und,
 Et väljas sadas rasket lund
 Ja tuulemaru lõõtsus.
 Tuisk mattis eesti allikad
 Ja kattis lilled kallimad
 Ja Taara fämm, see õõtsus.

(A. Grenzstein).

Rotmaati

Nr. 19 (277)

Oktoober 1933

XII. aastakäik

Mu sünnipäev.

Paul Voolaine.

Külm laskus maha laias udujoas;
vihm vihas peksis kuldseid lehti puul;
leht lendles, varju otsis koltund rohus.
Tol ajal ema sünnituseohus
mull' ulualust leidis rehtoas.
Mu sünnipäev on süngel sügiskuul . . .

Nüüd kaasas käib too sünge elualgus.
Külm tuul ja vihm ja muda matkateel,
kui sammun hõimurahva võõral rajal,
et heledamalt Eesti hommikajal
meil paistaks o m a vaimupäikse valgus,
mis mustad varjud kaotab enda eel.

Ja usun: teelt mul haihtub sume udu,
kui saab mu sihiks päike kõrgeltkäiv.
Kui saabub öö, siis püüan tähekiiri,
mis igisäras toltpoolt pilvepiiri
mu hinge läkitavad kuldse kudu.
Ja päiksepeoks mul muutub sünnipäev!

Kodu kutse.

P. Grünfeldt.

Kus mina iial matkasin
ja elurada jätkasin,
hing ikka midagi mul vajas.
See midagi mu kõrvus kajas
kui kaugelt kutsuv armas hääl —
kui ema hääl, kui ema hääl!

Kas oli käes suvetund,
või paiskas taevas alla lund,
ei tema kutsumast mind lakand,
ei kustuma ta iial hakand,
vaid liikus hinges nagu õhk,
kui armsa ema hingeõhk.

Kui õiesadu lehekuul,
kui linnulaulu lehepuul
ma kuulsin helisevat endas,
nii see mu hingest läbi lendas . . .
Oh kodumaa, oh kodumaa,
kui armas oled mulle sa!

Päikesepaiste.

Saksa kirjaniku **Erich Frieseni** romaan.

8

Liane pupillid vähenevad — nii läbitungivalt vahib ta. Siis ütleb ta lühidalt: „Sa valetad!“

Norbert pörkab tagasi, nagu oleks ta hoobi näkku saanud. „Liane!“

„Sa valetad!“ kordab Liane, värisedes ärevusest, ja ta silmad leegitsevad vihaselt. „Ära mõtle, et olen veel endine laps, kes kõik uskus! Tean nüüd, miks sa tegid „Pühvel-Kullavälja Metsmesilase“, tüdruku ilma hariduse ja nimeta, oma abikaasaks. Sa abiellusid temaga ta — ta —“

Ta viivitab. Sõna ei taha tal suust tulla.

„Jatka!“ ütleb Norbert ebaloomuliku rahuga ja juhüb paadi kalda poole.

„Sa abiellusid temaga ta — raha pärast!“ hütiab Liane lõikava pilkega.

Norbertile näib, et ta südame järele haarab külm käsi.

„Kes — kes seda sulle ütles —“ kogeleb ta segaselt.

Liane naerab — südantlõhestavalt. „Ah, sa tunnistad siis üles!“ Ta pühüb taskurätikuga üle palava näo ja jätkab üha kasvavas ärevuses:

„Kui sa minu ja hea tädi Lüttinghauseni tookord Birkenfeldesse viisid — mõtlesid sa ainult mu rahale! Kui teie mu vastu nii sõbralikud olite — mõtlesite te ainult mu rahale! Kui sa mind kaissu võtsid ja küsisid, kas tahan sinu naiseks saada — mõtlesid sa ainult mu rahale!! Ja ma rumal uskusin sind! Kuidas naersite minu üle! Vana kindral, Eva, kojanõunik! Ja kõige pealt sina! Sina!! Sina!!!“

Norbert ei katkesta ta metsikut kirepuhangut ainsa sõnagagi. Nüüd tõrjub ta esmakordselt. „Sa eksid, Liane. Meie kõik armastame ja austame sind.“

„Jah. Kuna ma olen rikas. Vaata mulle silma ja ütle, et oleksid minuga ka siis abiellunud, kui mul ei oleks midagi olnud! Kui oleksin vaene olnud nagu Liselotte, kellest sa minu pärast loobusid —“

Norbert kargas püsti. „Saar jumal, kust sa tead —“

„Sa tunnistad siis sedagi!“ naerab Liane kindlalt. „Kust tean, on ükskõik. Tean, sinu, teie armastus sihüb mu rahale! Võtke see! Ma ei taha seda. Ta tõi mulle ainult õnnetust. Kuid andke minu väbaks! Tahan teie juurest ära minna! Ära!!“

Kasvava murega kuuleb Norbet ta äre-

vaid sõnu. Suur jumal, mida ta kavatseb? Mis tahab ta teha?

„Liane! Kuula! Lase seletada!“

„Milleks?“

„Ole kaastundlik!“

„Kaastundlik?“ Jälle naerab Liane metsikult. „Kas olid sina kaastundlik minuga ja mu elukogenematuslega? Ma rumal uskusin, et kui mees neiu ihaldab, ta teda armastab. Ja ma arvasin, et sina — ah, lollus! Olen targaks saanud. Ja nägijaks. Tean nüüd, miks teie Berliinis abiellute: teie tahate raha saada; rumal neiu on ainult paratamatu lisandus. Ja ma armastasin sind nii väga! Usaldasid sind nagu jumalat! Oleksin sinu eest oma elu annud!... Ja sina — sa petsid mind, tüssasid mind —“

„Liane!!“ karjatab Norbert piinatuna.

„Salga, kui võid!“ ütleb Liane väikuvail silmil, astub Norberti juure, nii et väike paat hädaohtlikult kõigub. „Oh, miks tõite mind suvel — Kullaväljalt ära, kui olin õnnelik ja rahul! Vana ja poisid armastasid mind tõsiselt, ka ilma rahata. Nad ei valetanud ega petnud!“

Veri tõuseb Norbertile pähe. Ta teab, et üks sõna Lianet rahustaks — kuid ta on liig uhke ja aus, et otsekohe valetada.

„Liane —“ algab ta veel kord paluvalt. „Ma ei taha lauseid teha, kuigi sa kõik näed liig karmis valguses. Tunnistan, et mõtlesin abielule sinuga, kuna sa olid rikas. Sa ei mõista seda, kuna sa meie harjumusi ei tunne. Meie ringkonnis ei ole see ebaharilik. Vaata —“

Ja ta kirjeldab liigutavalt, kuidas ta perekond seisis kokkuvarisemise eel ja kuidas ainult rikas abielu neid päästa võis.

„Ja minust sai ohver!“ naerab Liane kibedalt.

Rahulikult kohtab Norbert ta leegitsevat pilku. „Tunnistan avameelselt: tookord ma sind veel ei armastanud — sa meeldisid mulle ainult ja ma imetlesin su julgust ja su head südant. Nüüd aga, Liane — armastan ma sind. Armastan sind kogu südamega ja ei suuda mõelda elule sinuta!“

Ta hääle sooja tooni juures libiseb jälle pehme ilme üle Liane vihaselt pingutatud näojoonte. Kas need ei ole ammuigatsetud armastussõnad, millest ta unistas juba kuid? . . .

Ta vaatab Norbertile silmisse. Näib, et

miski kõrgem võim teda kisub Norberti poole — — kuid ei. Kes teab, kas see teda uuesti ei peta — nagu tookord, kui palus ta kätt ja — armastas Liselottet!

Tas ärkavad uuesti jonn ja uhkus ja lämmatavad iga pehmema tunde. „Pühvel-Kullavälja Metsmesilane“ ei oska veel tõelise armastuse sooja tooni eraldada tühist lausetesepitsemisest. Kord petetud, tõmbub ta uhkelt iseenesesse.

„Ma ei usu sind,“ ütleb ta jäiselt.

„Sa pead uskuma! Kuuled — sa pead!“ ütleb Norbert. „Ma ei teadnud isegi, kui väga sind armastan — märkan seda alles nüüd, kui sind kaotama pean!“

Liane raputab pead. „Liig hilja. Ma ei suuda sind enam uskuda.“

Paat on kaldale lähenenud. Veel tugev aerulöök — ja paat on kaldal.

Norbert ja Liane väljuvad ja astuvad vaikivalt kõrvuti läbi pimedade oliivimetsa. Üks ööbik laulab sulatavat armulaulu — kuid aga mitte mõlemi üksikule südamele, mis on eluajaks ühendatud ja ometi üksksteisest penikoormaid kaugel.

„Tahan koju“, ütleb Liane äkki imelise rahuga.

Rõõmus elhnatus tuksatub Norbertist läbi. „Birkenfeldesse?“

„Ei. Pühvel-Kullaväljale.“

Norbert seisatub ja vahib talle otsa. „Liane! Seda tahad sa mulle teha? Ja isa ja Eva? Mis mõtlevad nemad? Halasta vähemalt mu vana isa peale!“

Mõtlikult vaatab Liane enese ette. Mitte asjatult ei appelleerinud Norbert ta heale südamele, meele tuletades oma isa.

„Tahan katsuda, kas suudan samas olukorras Birkenfeldes välja kannatada,“ vastab ta, sundides end rahule. „Sinu isa ja sinu õe pärast.“

„Täna, Liane,“ ütleb Norbert sügavtõsiselt, sirutades talle käe vastu, mida Liane aga ei näinud märkavat. „Töotan sulle: mitte ainsa sõna või pilguga ei tuleta ma sulle meele, et oled mu naine — jumala ja inimeste ees . . . Sa usud ometi seda vähemalt?“ lisab ta kibeda naeratusega.

„Jah, usun sind.“

Kaks päeva kiljem asub Norbert Achenbach noore abikaasaga oma isade mõisa elama

Erutus on harjunud roosid Liane paledele nõidunud, kui ta autost kargab ja kahe rea sügavalt kummarduvate, pidulikult ehitud teenijate vahelt laiast mõisapristist üles ruttab.

Vana kindral tuleb talle juba vastu —

toetudes kepile, kuid särades rõõmust — ja suudleb teda otsaesisele. Ja Eva kaisutab teda oma armastusriikka loomu kogu õrnusega.

Kui talle aga teatatakse, et väike pidu-seltskond kokku on tulnud, et pühitseda noorpaari saabumist — ei tea Liane õieti: kas peab ta rõõmustama, et ta juba esimesel päeval abikaasaga üksi ei tarvitse jääda, või kahetsema, et ta mitte kohe oma ruumide üksindusse ei saa kaduda.

Ta näeb suurt vaeva, et lõbus näida; ta naerab, naljatab, vestleb ja tal õnnestub ümbritsejaid petta. —

Mööduvad päevad. Nädalad. Kõik läheb näilisel tendist rada. Norbert ja Liane Achenbach külastavad kocs seltskondi, teatrit, igasugu pidustusi. Ja igapähele on noorel proual lahke sõna — haigest südamest hoolimata.

Ainult Liselotte d'Esterrest hoidub ta. Ja kui mõlemad siiski kuskil kokku puutuvad, kohtleb proua Liane v. Achenbach Liselottet avameelse põlastusega.

Liselotte on ainus, kes välja on uurinud, et abikaasade vahel mitte kõik nii ei ole nagu kord ja kohus. Ja ta süda hõiskab. Mitte tema üksi ei ole õnnetu — ei, ka vihatud võistlejanna. Ja ta otsustab diplomaatilise osavusega veidi kaasa aidata.

Juhus tuleb varsti.

On pidulik etendus ooperis. Norbert ja Liane istuvad esimesel rōdul. Juhuslikult on Liselotte plats nende läheduses. Siin istub ka Gerald v. Trotha.

Kuigi Gerald ammu sellega on leppinud, et „Päikesepaiste“ on teise naine, kuigi ta südames juba hakkab veidikene poolehoid Eva v. Achenbachi vastu võrsuma — on ta siiski Norberti abikaasale säilitanud õrna austuse. Ja ta ilujanuseile silmidele on eriline nauding, kui ta tohib Liane ilusat profiili, ta elavat ilmet, ta säravaid, musti silmi näha.

Nii tänagi.

On vaheaeg. Enamik teatrikülastajaid jalutab väljas koridoris. Ka Norbert. Liane ou istuma jäänud. Ta hoidub, nii palju kui võib, konventsionaalseist vestlusist. Looduslaps ei ole ikka veel harjunud lausetesepitsemise ja stereotüüpse naeratusega.

Seal astub Gerald ta juure. Ja varsti on elav vestlus käimas, mis on Lianele seda armsam, kuna ta selle nooremehe vastu ei tarvitse tõrjuv olla.

Eemal toetub Norbert avatud uksele ja vaatab mõtlikult alla parketti.

Nüüd astub ta juure daam — Liselotte.

Näilikult naljatades sosistab ta talle midagi, kus juures ta pilkav pilk riivab Geraldit ja Lianet.

Veel hiljuti oleks Norbert õrna austuse üle noormehe pilkudes naernud. Täna lõikab see talle südamesse. Ja veel enam avameelne rõõm, mis paistab Liane ilmekast näost.

Imelikus mõtetühenduses vaatab Liane just sel silmapilgul Norberti poole. Ta näeb, kuidas Liselotte talle midagi kõrva sosistab ja kuidas Norberti otsaesisele tõuseb kerge puna.

Ja täis pahameelt pöörab ta pilgu ära.

Ah, need mõlemad pimestatud noored inimlapsed ei tea, et nende mõtted alatasa on üksteise juures! Et nende südameid lahutab ainult jonn! Ja uhkus, meeletu, kõrk uhkus! —

Mis Norberti hõõguvat armukadedust veel suurendab, on asjaolu, et Liane noort Trothat on mõneks päevaks Birkenfeldesse külla palunud.

Liane motiivid on kõige puhtamad; ta arvab märganud olevat, et Eva südames on Gerald vastu tärnanud õrn poolehoid. Ja kuna ka Gerald näitab juba mõnda aega huvi armsa, ara neiu vastu, siis loodab Liane, et suudab mõlemaid noori kokku viia ja õnnelikuks teha.

Päevast päeva armastab vana kindral minijat ikka südamlikumalt. See istub ta juures tundideviisi ja loeb ette. Või mõlemad ei räägi üldse ja rauk hoiab Liane sooja kätt oma värisevate, kahvatute sõrmede vahel ja vahib mõtlilikult ilusasse neiunäkku, mis nüüd on nii vaikne ja tõsine — —

XVIII.

Birkenfelde noor käskijanna seisab oma buduaaris suure peegli ees.

Liane on lühikese abielu jooksul — ta on alles vaevalt pool aastat proua v. Achenbach — õppinud maitsekalt ja oma nime ja rikkuse kohalt riietuma.

Ka täna on ta tualett imeliselt uhke ja ilus, sest majas pühitsetakse ta äia, vana kindrali v. Achenbachi, seitsmekümneaastast sünnipäeva.

Kokkupandud kätel imetleb Jeanette seda kunstiteost.

„Armuline parunitar on täna õhtul jälle kõige ilusam!“ hüüab ta imetlevalt ja lisab aupaklikult: „Ühelgi Berliini seltskonna daamil ei ole nii rikkaid tualette ja nii palju briljante kui parunitaril!“

Liane kortsutab kulme. Ta vaatab täna

esmakordselt peegli, mis ta särava pildi kogu toreduses tagasi heidab.

Ja äkki pöörab ta jalga.

„Maha see kraam! Maha briljandid! Ma ei taha neid näha!“

Ja juba hakkavad ta käed närvilise rutuga kallihinnalisi ehteid maha võtma.

Jeanette on ehmatuses kahvatu. Ta ei tea, et otsatu valu ta noort käskijannat kihutab sarnasele kireväljendusele. Mis aitavad „miljonitepärijannale“ ta miljonid, kui nad talle ainult valu töid? Ta ei taha oma rikkust avalikult näidata ja seega häbi, et ta sai selle „äri“ ohvriks.

Jeanette tunneb igakord pistet südames, kui ühe särava eseme teise järele kõrvale paneb. Kui aga parunitar käsib: „Valge tülkleit!“ — siis vahib ta käskijannat hirmunult püüanikistud silmil.

Mitte vähem kui Jeanette'i ehmatus ei ole piduseltskonna imestus, kui Liane ilmub külaliste sekka lihtsas, valges kleidis. Puuduvad briljandid. Kallihinnalised ehted. Ainult peen kuldketi imeliselt vormitud kuld südamega ripub ta kaela ümber.

Norbert vestles parajasti krahvinna Lüttinghauseniga, kui ta abikaasa sisse astub. Imestunult tõstab „tädi“ kulmud kõrgele, kuna Norbert surub pahaselt huuled kokku; ta ei aima selle otsitud lihtsuse põhjust.

Sel õhtul oli Liane eriliselt lõbus. Tasilmad säravad. Ta paled hõõguvad. Ta üle on meeleheite uim tulnud. Ta tahab näidata, et ta maksab ilma säravate tualettidet ja et ta ilma sädelevate briljantideta oskab tähelepanu enesele pöörda.

Ja see õnnestub tal. Ikka jälle kuuleb Norbert, mis kalliskivi on ta abikaasa ja kui suur on ta õnn.

Vastu harjumust joob Norbert täna rohkesti veini. Juba hakkab ta kahvatu nägu punetama. Ta tumedate silmade pilk on rahutum, erutatud.

Kui ta vaatab kirjut seltskonnapilti oma ees, kaob kõik segadusse. Ja ainult üks hele kuhu paistab selgesti silma, ta naine.

Igatihe jaoks on tal sõbralik sõna. Ainult mitte talle — abikaasale.

Ühe Straussi valsi meelitavad helid väristavad õhku. See on sama vals, mida mängiti tookord, kui Norbert pallil kohtuminiistri juures astus Lianega palkonile ja see vaesele naisele heitis kuldkaevõru alla. Norbert teab nüüd kindlalt, et ta juba tookord armastas soojasüdamliselt neiu, et tunne, mis teda Liselotte poole tõmbas, oli ainult vana harjumus.

Missügüne narr oli ta, et hävitas oma eluõnne.

Uhest grupist kostab hõbedane naer. Ta tunneb oma naise hääle ära.

Ja nüüd tuleb vana kindral ta poole. Ta kortsumud näojooned säravad. „Liane on täna ületamatu, mu poeg! Pane tähele, et ta end liigselt ei väsitä!“

Mida rohkem nihkub õhtu õö poole, seda tormilisemalt põksub Norberti süda. Talle näib, et peab Liane juure tõttama, ta käte vahele võtma ja seltskonna segadusest eemale kandma, vaiksesse mugavasse ruumi, et talle hüüda:

„See ei maksa enam, mis sulle hullumeelsuses töötasin, et peame üksteisele võõrad olema! Sa oled mu naine ja ma armastan sind!“

Põlevate silmadega otsib ta valget kogu külaliste seas. Asjatult. Liane on, vist väsimusest, kadunud ja Norbert rändab toast tuppa ja otsib teda — —

Liane on lühikeseks ajaks põgenenud talveaeda. See naer ja lõbusus, kogu see maskaraad, milles tal peasa, on talle vastumeelne. Langetatud peaga, käsivarred lõdvalt rippuvad, toetub ta saleda palmi tüvele, mis seisab hiigelastjas talveaia nurgas. Ta on väsinud — ah, nii väsinud!

Seal kostab hää! ta kõrvu — Geraldil hää!

„Vabandust! Ma ei teadnud, et olete siin!“

Ta naeratab veidi. „Teie arvasite, et leiata siit Eva, eks ole?“

Gerald punastub kõrvuni. „Kuidas — kuidas tulete sellele?“

Jälle naeratab Liane, seekord veidi pilkavalt ja ühtlasi häbelikult — mõeldes nende kokkusaamisele Pühvel-Kullaväljal. „Oh, teie, suur laps? Teie süda on teie silmis!“

Häbelikult pöörab Gerald kõrvale ja see poisilik häbelikkus teeb Liane uuesti üleolevaks.

„Gerald!“ ütleb ta tasa, pannes käe noormehe käsivarrele. „Teie armastate Eva Achenbachi!“

Jälle tõuséb leegitsev puna Geraldil otsaesisel. Ta vahib piinlikkuses maha. Ta ei julge ilusale, noorele prouale näkku vaadata.

„Miks ei usaldanud teie oma saladust mulle, armas sõber?“

Gerald viivitab. Ütleb siis segaselt: „Mina — mina kartsin — — et teie“ —

„End haavatud tunnen, et teie veel mitte aasta eest mulle armuavalduse tegite?“

naeratab Liane kurvalt. „Ah, armas sõber, kui vähe tunnete mind! Tundsin algusest peale, et meie ei olnud üksteisele määratud . . . Ja nüüd puistake süda välja!“

Ja Gerald tunnistab talle — algul viivitades, siis elavamalt, lõpuks nooruslikus vaimustuses — kui õnnetu ta oli algul, kui leidis Liane teise abikaasana . . . Kuidas ta kogu jõuga võitles lubamatu armastuse vastu. . . .

Kuidas teda siis hakkas Eva Achenbachi pehme olek tõmbama; . . . kuidas ta teda varsti hindama õppis ja nüüd armastab — kogu südamest armastab. Mitte taevasse tormava armastusega, mida tundis „Pühvel-Kullavälja Päikesepaiste“ vastu — lisab ta kurvalt, vaa-dates aralt Lianet — kuid sooja, õrna armastusega. Ja ta paluks heameelega Eva kätt, kui ta mitte — —

Ta viivitab.

„Noh?“ küsib noor proua julgustavalt. „Kui teie mitte —“

„Kui ma ei oleks sarnane vaene, noor poiss, kes naist ei suuda toita!“ ütleb Gerald pahaselt. „Ma ei ole veel doktorieksamitki teinud. Kuni hakkab teenima, võivad aastad mööduda. Mu hea ema teeb kõik, mis võimalik, et võiksin seisusekohaselt elada. Kuid kõigel on omad piirid. Talle veel perekondlik koorem kaela veeretada — ei, siis pigemini — —“

Ja ta teeb põlastava liigutuse.

Liane mõtleb mõned sekundid. Siis säravad ta silmad. Välguna käib ta peast läbi, et siin ta raha head suudab teha — ilma tagamõteteta.

„Gerald!“ ütleb ta pehmelt, haarates ta käed. „Minge homme Eva Achenbachi juure! Õelge talle, et teda armastate! Kihlake end! Muu olgu minu mure!“

Peagu ehmunult vaatab Gerald teda. „Kuidas? . . . Mis? . . . Ma ei või teilt —“

Liane raputab naeratades pead. „Teie mitte! . . . Kuid Eva! Ta ei keela oma vennanaisele kaasavara muretsemist!“

„Päikesepaiste! Sa oled ingel! . . . Tänan, tänan!“

Ülevoolavas tundes nimetab Gerald Lianet jällegi vana, tuttava nimega ja sinatab teda. Siis laskub ta põlvili ja suudleb ta käsi — —

Tasane hää! paneb mõlemad võpatama. Nad vaatavad ringi.

Mitte midagi.

Ja ometi tormab üks mees hullumeelsena pidusaalist oma tuppa — hullumeelne armukadedus ja meeleheide südames.

Norbert, kes oli selle kirglike käesuud-
luse tunnistaja. — — —

Pidu on mööda.

Enamik külalisi on Birkenfeldest lahku-
nud; intiimsemad on magadistubadesse läi-
nud.

Oma buduaaris, pehmes valges hommiku-
kuues, puhkab Liane mugavas toolis. Ta on
Jeannette'i voodi saatnud ja mõtleb täna-
sele peole.

Seal koputatakse ägedalt, nagu suures
erutuses, ta uksele. Ta avab imestunult. Ta
ees seisab Norbert.

Ennekui Liane suudab end koguda imes-
tusest, on Norbert sisse astunud ja sulgeb
enese taga ukse.

Liane vaatab teda jahmunult. Ta nägu
on surmkahvatu. Ainult silmad hõõguvad.

„Mis — mis — — tahad sa minult?“
kogeleb Liane. Ja ometi läbib teda õn-
nevärin. Veel ialgi ei ole Norbert ta tupp-
a tulnud.

See ei vasta kohe. Kuid ta silmad puu-
rivad endid Liane silmisse — ilmega, et
see tagasi pörkab. „Tahan sinuga kõnelda!“
Ta hää on erutusest kare.

„Sel öötunnil.“

„Jah. Sel öötunnil.“

„Siis — palun!“

Liane pakub tooli ja võtab ise istet. Nor-
bert jääb seisma. „Teen lühidalt!“ ütleb ta
ägedalt. „Mida vähem sõnu, seda parem.
Ainult nii palju: ma ei oleks uskunud, et
hakkad mu nime määrima!“

Päranikistud silmil vahib Liane teda. „Su
nime — määrima?“ kordab ta piiritus imes-
tuses.

Kiirelt kõnnib Norbert edasi ja tagasi.
„Sa ei oota ometi, et seletan sulle su ülal-
pidamise puudulikkust. Ütlen ainult nii
palju: olin ennist tunnistajaks su kokku-
saamisel noore Trothaga!“

Süütult ja uhkelt tõstab Liane pea.

„Noh — ja?“

„Ära näitle! Nägin kõik!“

Liane ei mõista ikka veel. Siis leegitseb
ta silmis arusaamine. Ta näovärv vahetub
kiirelt. Ta hingamine on raske. Ta avab
huuled — —

Ennekui ta kõneleda suudab, on Norbert
ta käerandmest kinni võtnud. Ta erutus on
nii suur, et ta unustab viisakuse ja tähele-
panelikkuse. „Ära end kaitse! Tean juba.
Sa võlgned ainuüksi sellele asjaolule tänu,
et sind üldse kõnetan, et sul on põhjust mu
tile kaevata!“

Metsiku liigutusega raputab Liane ta käe
minema. „Jäta mind!“

„Sa armastad Gerald Trothat ja vaikisid
sellest!“

Liane tahab naerda, kuid ta kõri on nagu
kinni nõõritud. See mees, kes võttis ta elu-
õune, kes abiellus temaga ta raha pärast
— süüdistab teda — truudusetus?

„Salga, kui võid!“ sisistab Norbert, eru-
tatud Liane vaikimisest.

Hõõguvate paletite ja tuksuvate pulssidega
seisab Liane Norberti ees — mitte enam
parunitar Liane v. Achenbach, Birkenfelde
noor proua — ei, igas näojoones, igas lii-
gutuses „Pühvel-Kullavälja Metsmesilane.“

„Ma ei salga midagi!“ hüüab ta viha-
selt.

„Sa tunnistad siis oma häbi?“

„Ma ei tunnistata midagi. Tahan seda jutu-
ajamist lõpetada!“ Ja leegitseval pilgul
näitab ta uksele.

Kuid Norbert ei liiguta. Teda on eba-
loomulik rahu vallanud, mis on inelises
vastolus Liane metsiku ärevusega.

„Hiljuti tegin sulle ettepaneku oma kaa-
savara tagasi võtta; sa ei tahtnud sellest
kuuldagi,“ ütleb ta külmalt. „Nüüd, peale
täna õhtut, käsin seda teha. Ma ei taha
sult midagi. Mitte pennigi! Saagu Birken-
feldest ükskõik mis! Ma lahkun teenistu-
tusest ja rändan välja, kuhugi, kus võin
oma leiba teenida ja uut elu alata, et unus-
taksin viimase aja piinad.“

Ta arvab, et suudab rahulik olla. Kuid
uuesti valdab teda ärevus. Ta ei näe, et ta
naine tuksatab, et ta nägu kahvatub ja ta
huuled end kokku suruvad.

„Ela hästi!“ ütleb Norbert karedalt min-
nes ukse poole. „Ma ei tunne su vastu
vaenu, katsi sina ka unustada!“

Liane ei vasta.

Veel kord pöörab Norbert ta poole. „Kas
sul ei ole sõnagi lahkumiseks, Liane?“

Liane raputab pead. Siis, äkilises impul-
sis, karjatab ta: „Sa pead mind süüdlas-
eks! Sina! Sina!!! . . . Ma ei pea koha-
seks end kaitsta. Kuid ütlen sulle: juba
meie — “ ta viivitab — „meie pulmiste
saadik tean, et armastad teist. Kuulsin seda
tema suust, kui ta kinnitas sulle oma arm-
mastust — see madu Liselotte d'Esterre!“

Kibe sõna on öeldud. Nüüd teab Nor-
bert, kas ta abiellu mürgitas, kes tilgutab
umbusaldust ta naise südamesse. Ja ta on
kaasüüdlane.

Ta seisab nagu kinnipüütult, langetatud
peaga, sõnatult.

„Ahaa, nüüd sa vaikid!“ naerab Liane
kibedalt. „Nüüd mõistad sa mõndagi! Sa
uskusid, et tunned mind; kuid sa ei tunde-
“

itud mind põrmugi. Tookord külvati mu südamesse kustutamatu vaen — tolle valiliku naise ja — sinu vastu! Meie metslased — “ jälle naerab ta koledalt — „meie metslased armastame ja vihkame tugevalt. Embkumb, Vahepealset meie ei tunne!”

Ta pöörab ja läheb ukse poole.

Seal kerkib Norbertis veel kord vägev võitev armastustunne oma naise vastu.

„Liane!” pomiseb ta poollämbunult.

Kuid Liane on juba toast läinud.

XIX.

Veel lebab Birkenfelde sügavas unes.

Liane on aga reisivalmis oma buduaaris ja keegi ei tea sellest — ta ees on käsikohver kõige vajalisemate esemete ja suurema rahasummaga, mille ta on oma kirjutuslaust võtnud.

Tundide viisi on ta juurelnud, ennekui otsustas seda sammu teha. Nüüd aga teab ta kindlasti: ta ei või siia jääda. Kuhu ta minna tahab — see ei ole talle eneselegi veel selgunud.

Eeskätt minema! Minema!

Ta toetub lahtisele aknale ja vaatab pimedasse parki.

Mitte midagi ei ole näha. Kõik pime. Liane haarab kohvri ja tahab tuld kustutada. Seal langeb ta pilk laulatusõrmusele. Ta tõstab käe ja vahib kitsastkuldõrmust, kaua — kaua — — siis võtab ta selle õrmest ja pistab ümbrikku.

Suure rutuga kirjutab ta aadressi: „Norbert v. Achenbach.”

Kinnise ümbriku paneb ta lauale.

Avab siis ukse ja kuulatab — — kõik on vaikne. Ainult suure seinakella tiksumine vestibüütilis ja koera norskamine kostavad talle vastu.

Ta kustutab tule ja läheb tasa läbi halli.

Ta tahab nägematult majast lahkuda. Mitte hirmust, et teda takistada võidakse. Seda ei suudaks keegi maailmas. Laulatusõrmuse ärapanekuga on ta lakanud Birkenfelde käskijanna olemast. „Pühvel-Kullavälja Metsmesilane“ lahkub majast, mis talle on võõras.

Ukse ees, mis viib vana kindrali magastipupa, jääb ta seisma. Ebaloomulik rahu kaob silmapilguks ta näo-joontest.

Ja teda haarab äkiline igatsus head, vana nagu veel kord näha, mis talle alati sõbralikult vastu naeratas ja veel eile arm said sõnu ütles.

Ta astub sisse. Kindral lebab suures täevavoodis. Valged rasked sameteesriided

on põolenisti kinni tõmmatud. Öölaual põleb väike öölamp.

Liane läheneb kiki varbil.

Rauk magab rahulikult.

Sügavale kummardub tume naisepea, kuni huuled puudutavad kahvatut otsaesist! Kuum pisar veereb kortsunud näole.

Vana mees ei liiguta. Ei ärka üles. Kuid vaikne naeratus lehvib närtsinud joontel.

Siis libiseb tume kogu varjuna toast.

Koer ärkab, kui Liane läheneb, ja hakkab urisema. Kui ta perenaise ära tunneb, liputab ta saba ja hõõrub tarka pead Liane kätt vastu.

Vana mees ja koer — mõlemad armastavad teda. Nendest on lahkumine raske.

Kui Liane avab majaukse, tahab Cäsar järgneda. Pehmelt lükkab Liane ta tagasi.

Siis läheb ta musta öösse — õnnetu, väsinud naisena.

Päike on kõrgel taevas, kui Birkenfelde ärkab. Telegrafikäskjalg on härra v. Trothale telegrammi toonud.

Gerald avab selle imestunult ja kui ta selle lühida sisu on lugenud, raputab ta pead, nagu ei mõistaks ta õieti. Loeb veel kord, Vaatab allkirja. —

Ei ole kahtlust — imelise telegrammi on saatnud Liane:

„Ootan Teid kohe Berliinis hotel Fürstenhof. Vajan sõbra nõu tungivas asjas. Palun salajas hoida. Päikesepaiste.”

Gerald riietub kiirelt. On kindel, et midagi on korrast ära. Muidu pöörduks Liane abikaasa, aga mitte tema poole. Kuid mis? Mis?

Kui ta söögituppa tuleb, on seal ainult Eva, kes kohe ta segast ilmet tähele paneb.

„Olete halbu teateid saanud, härra v. Trotha?” küsib ta osavõtvalt. „Kuulsin, et telegrafikäskjalg —”

Gerald punastub nagu alati, kui tal on piinlik. „Kuidas keegi sellele vaatab —” vastab ta puiklevalt. „Igatahes pean kohe Berliini sõitma.”

„Kahju!”

„Ka mul on kahju; kuid mind kutsub sõbra kohustus.”

„Siis minge! Sõpra ei tohi oodata lasta. Ja — nägemiseni!”

Kauemini kui vajalik hoiab Gerald kitsast neikätt. „Ma tohin siis tagasi tulla —?”

„Nii tihti kui tahate. Te teate, et olete meile kõigile armas!”

„Ka — teile, preili Eva?”

„Ka mulle.”

Anna Luik-Püümani maal pr. Marie Lemba.

Anna Luik-Püüman on meie vanemaid maalikunstnikke, töötades portretistina. Ta õppis Düsseldorfis kunsttööstuskoolis prof. Peter Janseni juures. On osa võtnud paljudest näitustest. A. Luik-Püüman on Kunstnikkude Liidu liige. Saab 1. novembril 61-aastaseks ja on praegu hea tervise juures.

„Täna teid.“

Gerald suudleb väikest kätt. Pöörab siis minema.

„Kas olete juba einetanud?“ hüüab Eva talle perenaiselikult järele.

„Ei, mind kihutab kärsitus —“ ta viivitab ja lisab kiirelt — „sõbra juure. Palun mind teie isa ja venna juures vabandada, kui ma jumalagajätmata —“

„— ja eestkätt mu vennanaise juures!“ ütleb Eva pool nokkivalt, pool etteheitvalt. „Perenaisena on ta õigustatud suurimat viisakust nõudma.“

„Muidugi — endastmõistetavalt —“ kogeleb Gerald suurimas piinlikkuses; sest Gerald ei ole veel teesklemist õppinud — kuigi kuulub niinimetatud „suursugusesse seltskonda.“

Eva selged silmad puhkavad imestunult temal.

„Härja v. Trotha, teie varjate meile midagi. Kuid meie ei nõua teilt usaldust. Kindlasti kahetseb Liane, kui teid enam ei leia. Ja kõige pealt, kui kuuleb, et saite

halva teate. Te teate ju, kui hea ja kaastundlik on ta!“

„Jah, seda ta on!“ kinnitab Gerald särasilmil, meelistades Liane eilset suuremeelset pakkumist! „Kui kõik naised oleksid teie mõlemate sarnased —“

Eva naeratab — armsalt ja lihtsalt, mis sobib talle nii hästi ja annab talle madonna ilme.

Nüüd ei suuda Gerald end enam valitseda. „Minu jaoks olete toredaim lill maailmas!“ hüüab ta ausas vaimustuses. „Ah, Eva, armas neiu, kas teie ei tunne, kuidas teid armastan. —“

„Siiski! Tunnen seda,“ naeratab Eva piisarsilmil.

„Ja see paneb mind imestama. Kes on armastanud Lianet —“

„Kust teate seda —“ kogeleb Gerald segaselt.

„Mul on ju silmad peas! Ja mida ma ei lugenud teie nägudelt teie esimesel jälle-nägemisel, seda arvasin ise.“

„Ja kometi armastate mind, Eva?“

„Ometi.“

„Eva!“

Hõiskega tõmbab Gerald armsa neiu oma rinnale.

Eva aga tõrjub ta eemale, naeratades läbi pisarate: „Teie sõber ootab Teid! Minge nüüd!“

Gerald äigab üle otsaesise. Kuidas võis ta nii egoistline olla, et mõtles sel tunnil oma õnnele, kuna Liane vajab ta abi!

„Teil on õigus.“ pomiseb ta häbenevalt. „Kui ma tagasi tulen, siis —“

„Jah, siis!“

Veel soe käepigistus, õrn pilk — ja Gerald v. Trotha ruttab minema.

Kui Norbert kaunis hilja, peale unetut ööd, astub söögituppa, on Eva majandusruumes tegevuses, et lasta maitsevaid lõunasööki valmistada. Nii ei kuule ta eestkätt Geraldil ärasõidust midagi. Ja kui talle sellest oleks teatatudki, mis oleks ta sellest hoolinud? Kõik ta mõtted on ta naise juures.

Ta teab, et oli täna öösel liig äge. Ta kirgline loomus, mida tugevad veinid veel rohkem on erutanud, on üle aisa löönud. Ta häbeneb nüüd peagu oma ülalpidamist. Kuidas võis ta Geraldile olla armukade! Sellele vaevalt lapsekingist väljakasvanud noormehele! Meelsamini läheks ta kohe oma naise juure ja paluks andeks. Kuid ta ei taha selle und segada. Kindlasti on temagi öö unetult veetnud ja hilja hommikul uinunud. (Järgneb.)

Henry Fordi külastamas.

Rootsi kirjanik **Dagmar Ruin-Ramsay.**

„Vaadake, ma ei usu heategevusse selle sõna harilikus mõttes. Küll aga heategevusse, mis meest õpetab iseennast aitama. Tagasi pöörama enesest lugupidamisele. — te mõistate — tööle! See on põhimõte, mille järele ma püüan käia.“

Tema, kes seda väljendab, ütleb seda oma rahulikul, nõudlikkuseta viisil. Ta istub madalal tugitoolil minu ees, selg vastu toolituge. Tema teravad, terassinised silmad on suunatud kamina tule mänglevale leegile. Käed, kitsad, rahulikud, tugevad ja valged käed puhkavad liikumatult tooli käetugedel. Need muidu nii tegevad ja loovad töökäed! Ma ei suuda oma pilku kõrvale pöörda neilt kätelt . . .

Sinakas videvik voolab hääletult läbi kõrgete akende tupp. Seal väljas unelevad sügispuud rahutuid unelmaid. Aga sees, mugavas raamatukoguruumis, kus istume, on soe ja hea ja vaikne! Ainult tule paiste elab . . .

Aga ma algan parem otsast.

Uhel loitval päeval tüürib minu auto Dearborni vilusat puiesteed mööda üles. Ohus on tunda sügis. Sügis põetud muruplatsidel ja kirjudel lillepeenardel. Ainult roosid proua Fordi roosiaias põlevad sügavpunastena, õrnroosadena, vahavalgetena, nagu sügise põlevad tõrvikud.

Valvur küsis minult võrevärava juures nime. Näitasin talle kutsekaardi ette. Ja pääsin läbi. Pika maja portaali ees jalutab üks relvastatud mees edastagasi. See peab nii olema, politsei nõuab seda. Sest Ameerikas juhtub tihti väljapressimise katseid ja inimeste röövimist.

Sees lööb mulle vastu kooskõla ja rahu atmosfär. Ei vähematki ülemäärast luksust. Aga kõik mõjub komfortaablina, mugavana nagu mõni vana härrastemaja. Ainsaks luksuseks on lilled — lilled igalpool, akende ees, laudadel, põrandalgi.

Deaborn on ehitatud samale kohale, kus Henry Ford kord sündis — vaese ema vaene poeg. —

Suur tuli vubiseb elutoa kaminas. Meie istume ta ees, mrs. Ford ja mina, ja jutleme.

See väike daam, rõivastatud lihtsasse, tumedasse kleiti, sooja ilmega pruunides silmad, näib kõiges jagavat oma mehe huve. Tema on ta hea kaaslane. „Minul pole midagi,“ armastab Henry Ford naljatada,

„minu naisel on kõik.“ Seega osutab ta neile 40 dollarile, mis mrs. Ford temale oma pangaraamatust andis algkapitaliks — kõik oma kokkuhoitud varanduse. Ja see algus oli nii ebamäärane ja kindluseta. See väike proua jutustas mulle, kuidas ta oma keldrilaterna põlema pani ja oma mehele tuld näitas, kui see ühel õhtul hilja, pärast töö lõpetamist ühes vabrikus, väljas kitsas hoovis seisis ja oma leiutist püüdis käima panna. Ja see läks. Vähemalt korra ümber selle linnajao, kus nad elasid. „Olimerõõmu pärast kui meeletud,“ ütleb ta ja ta silmad vältavad veel täna seda meelestades.

Meie taga on avanenud uks. Suurde tupp astub üks mees, nooremehe saledus kehas, liigutused kiired, pisut tagasihoidlikud nagu mõnel noorel mehel! Aga juuksed säravad hõbedana. — Ja ta nägu on kahvatu, valge. Midagi vaistlikku peitub selles. See on nagu mõne askeedi nägu.

Ta kummardab, võtab istet. Ja toas torkab nulle silma ta oleku vähenõudlikkus ja pehmus. Kas see võib olla Henry Ford? Olin oodanud näha uhket jänki-magnaati, kuld kell kõhul, kuldhambad suus, kuld, kuld harjumustes ja sõnades.

Jah, see on Henry Ford! — Ma hämmastun — ja tunnen peagu häbi . . .

Me rändame läbi suure maja. Ennem näib see mõisamajana kui paleena. Henry Ford eelistab puulõikeid. Seda on näha söögitoa paneelist, ilusast balustraadist hallis, trepil.

„Minu mehe esivanemad tulid Iirimaaalt,“ jutustab meile mrs. Ford, „sellest vist tulebki ta armastus ilusa puuskulptuuri vastu.“

„Ja see tuba tehti Edselile, kui ta oli veel väike,“ jutustab mrs. Ford edasi.

Me astume hiigelsuurde supelushalli. Kõik on siin valgest marmorist. Vesi on läbi paistev roheline, meelitav, kutsuv. Jah, see oli luksus. Võib olla liialdatud luksus. Aga see oli ju ka ainsale lapsele, Edselile. —

Ja siis ma kuulen kaelamurdvaist suplemiskunsttükkest ja põnevaist võitlustest, mis Edsel seal oma kolledshikaaslastega võidelnud, isa ja ema imetlevaiks pealtvaatajaiks.

Nüüd on Edsel suur ja abielus ja isa hea abiline ning kaaslane kõigis ettevõtteis. —

Viimaks istume tassi tee juures suures õhurikkas, madalate akendega varustatud ruumis, mis võrdub ennem klaasverandale, aga on ka sisustatud talveaiana.

Väljas seisab aed oma tasakesi voolava jõega. Toredad lillelaigud ja roosiaed oma 600 sordi roosidega: see on mrs. Fordi ravitseda. Seal võtab ta ise kõigest osa. Suure Fordi-haigla haiged teavad hästi, millal Dearborni väikese proua roosid õitsevad...

„Töö olla mehe pikendatud vari,“ ütleb raamat, mis mr. Ford mulle andis. Sellele sõnale mõtlesin täna tuhanded korrad, kui külastasin Fordi vabrikuid. Selle valdava varju järgi otsustades peab see mees, kellele ta kuulub, olema suur.

Oleksin soovinud, et kõik minu maa asjatundjad oleksid siin minuga sellerännaku läbi teinud. Nüüd ma olin üksipäi. See oli valdav väikluse- ja imetlusetunne, mis mind haaras.

See on omaette maailm. Püsimatult loov maailm.

Uleval kõrgel lae all ripub karosserii. Pikkamisi lastakse ta masinale, kõige selle „hingele.“ — Ja äkki hakkab vanke, auto, elama. Homunculus elab! Nagu vallatu varss võtab ta hoogu, tormab turtsudes välja.

Siin sünnib neid ime-elukaid päevas umbes 1000. Kõik lihtsad, stabiilsed, vähenõudlikud, püsisivad, väikesed demokraadid.

Kahel pool liikuvat seibi seisavad töölised. Masinad toovad neile kätte kruvid, peitlid, mutrid, kõik vajaliku. Tuhanded samud hoitakse kokku. On väidetud, et ühe ja sama detaili alatine tegemine muudab inimese masinaks. Ma räägin sellest töölistega, aga need on kõik rahul. Neil on ju oma kaks vaba päeva, mil kogu perekond oma „Fordiga“ teeb väljasõidu.

Me läbistame kõrvalseisivad ruumid — haigla, tapamaja, telefoni- ja telegrafijaama ja viimaks määratumad masinateruumid, kus kõik on valge — seinad ja põrand läikivast kahlist — ja kus isegi töölisel kannavad valget kitlit.

Me avame ukse ja jõuame imetaolisse klaassaali. Keset kõike seda kära — käratult — kõrgete, läbipaistvate klaasseinte vahel. See ruum on mr. Fordi ravialune — eksperimentide saal. Siin uuritakse läbi mineraalid, siin teras ja vask Fordi kaevandusist. Siin jälle on ülesseatud teravaimad mikroskoobid ja Zeissi-luubid. Seal neljandas klaasruumis töötavad 20 mitmesugust Röntgeni ja päevapildiaparaati. Lähemates ruumides on sisustatud keemia- ja füüsikalaboratooriumid. Ja kõik on nad ümbritsetud klaasist, läbipaistvad, siledaks poleeritud, käratumad.

„Ja siin mõeldakse, katsetatakse, loode-

takse, proovitakse, parandatakse, võideldakse,“ ütleb minu kannatlik saatja, „aga siin kunagi ei kahelda,“ naeratab ta oma vaikselt optimistlikul viisil.

„Siia võite üksipäi sisse minna,“ ütleb ta ja avab ühe ukse. „Mina ootan vaikses ruumis, vaja üht ja teist korraldada, te mõistate!“

Saan uue juhi, noore sakslase, kel ei ole käsi. Mees rõõmustab oma maa keelt kuulates. Me astume sisse. Õhurikkas saalis pikade laudade ääres istuvad nad seal tööjuures, — mitu sada pimedat, kurti, vigast, enamik neist sõja ohvrid. Sõbrad ja vaenlased, peagu kõik rahvused, — ei, sõbrad siin suures Ameerikas.

Millist tööd nad teevad? Igatüki oma võimete kohaselt. Võtavad esemed üksikasjaliselt lahti, lükkavad vahetpidamatult ühe kruvi teise järele kaaslasele oma kõrval, korraldavad väikesi vasktraate ja kerijne. Ja teenivad 6—8 dollarit päevas. Mitte elades armuleivast, vaid eneste eest ise hooldes. Räägin ühega neist, poolakaga. On sõjas jäänud pimedaks. Ma küsin, kas tema ja ta kaaslased on rahul, kas neil on hea. „God bless, mr. Ford,“ ütleb ta. Ta nägu võpatab ja ta pimedad silmad täituvad pisarast. Mitu töölist, kes mu küsimust kuulnud, tõstavad silmad tööst. Kahvatud, haiged näod. „Jah, Jumal kaitsku teda,“ sosistatakse pikade laudade ääres. Minu saatja astub mu juurde:

„Minagi olen sõjas vigastatu. Meid on siin mitu, kes millekski ei kõlba. Aga Henry Ford on meile leidnud tööd, — me võime siin olla võõraste juhid ja saame kindla palga.“

Olen küllalt kuulnud.

Polikliinikus, mis asetseb iga töösaali kõrval, jään hetkeks seisma, enne kui lähen välja Fordiga kohtama. Tahan tagasi saada jälle oma tasakaalu.

Ja see on sama päev, mil me hiljem istume Dearborni suures, mugavas töötoas suure kamina ees. Minu kõrvus kumiseb veel suurte masinate kära, valuahjude ja turbiiinide sumin. Minu silmade ees seisavad veel kummalised pildid.

Küsin temalt teateid saali kohta, kuhu ta ise ei tulnud. Kuidas tuli talle mõte seda sisse seada.

Näen äkki, et tema energilise suu ümbrus muutub pehmemaks.

„Vaadake, ma ei usu heategevusse hari-likus mõttes,“ kordab ta. „Kuidas ma sellele mõttele sattusin? No jah, oli üks vana mees. Ta oli meil töötanud juba algusest

saadik. Viimati oli ta öövaht. Äga valu pärast jalgades jaksas ta veel vaevalt käia. Armas sõber, ütlesin talle ühel päeval, sa ei pea enam töötama. Pead nüüd puhata võima ja mina hoolitsen, et sinu eest hästi hoolt kantakse. Äga kas võite arvata, vana nake hakkas nutma! — Kas ma siis enam miskisuguseks tööks ei kõlba, ütles ta. Siis ei ole elu mulle enam palju väärt. Vanake nuttis. Mina seisin abitult. Olin tahtnud teha head, kuid olin teinud valu. Äga siis sai mulle äkki selgeks, et see, mida elu varjukuljel seisjad vajavad, ei ole heateod ja almused, vaid: enesest lugupidamine töö läbi. Ja siis asutasin selle saali neile, selles võivad nad igatks oma oskust mööda töötada. —

Täna kuulsin ma Henry Fordi viiulil mängivat üht lihtsat väikest viisi. Pooleldiunustatud rahvalaulu. Oli, nagu oleks selle tähtsa mehe olevuses avanenud jälle üks uus uks. See polnud meistri mäng, äga see oli nagu hardumus, millega ta seda väikest viisi mängis. Ma imetlesin ta viiulit — vististi meistritöö.

„Tahate neid veel rokkem näha, — olen hulk aastaid neid kogunud.“

Läheb ja võtab kapist viiuli viiuli järele. Seal Stradivarius, seal Quarneri, seal Amati. Kõiki neid ta pilguga nagu silitas.

Jah, see kõik on vana ja esivanematelt päritud, mida ta kaitseb ja armastab, — tema ja ta väike proua.

Massachusettsis on üks kõrts, mille Henry Ford on ostnud ja täpselt nii sisustanud, nagu see saja aasta eest olnud. Üks tuba oli seal pühendatud ta sõbrale Edisonile.

Kui tõustakse varakult, siis võib Fordiga kaasa minna Dearborni suurde parki jalutama. Siin on kõigil loomadel kodukoht. Orav tuleb ja palub meie taskust pähklaid. Linnudkisaavad oma osa. Metskitsed silmitsuvad meid tee äärest kurvalt. Kõigi jaoks on Fordil midagi kaasas. Ta läheb nende juurde, meelitab neid ja kahnab oma laia mantli taskusse. Nad tuhnivad oma niiskete ninadega ta taskuid. —

Täna rääkisime sellest, kuidas elus leitakse tasakaalu ja kooskõla. Istusime jälle mugavas töötoas, mr. ja mrs. Ford ja mina. On pidu, kui kogu päeva innuga töötav Ford enesele aega võtab meile mõned tunnid kinkida.

„Võimatu on ainult töö läbi tasakaalu leida,“ ütleb Henry Ford täsa. „Kergesti kaotatakse perspektiiv, proportsioonide mõiste, kui vahetevahel ei seista väljaspool

oma tööd ja seda nii ütelda väliselt ei vaadata. On vaja seda kooskõla ja tasakaalu leida nii, et inimene oma vaba aja õieti ära kaalub töö vastu ja oma „spartime“ hästi kasutab.“

Ja täna õhtul me kasutasime seda „spartime“ tantsimiseks. Kes oleks võinud uskuda — tõsine, peagu askeetiline Henry Ford tantsib! See on veel koguni üks ta lemmiklõbusid, jutustab ta ise. Äga ei maksa uskuda, et need on moodsad „jazzid“ ja „stepid“. Ei, ainult vanad tantsud härra ja proua Fordi noorest east — shotländer, gavotte, kvadrill, polka ja ka vana viini vals.

Üks päev nädalas on alati pühendatud tantsule. Siis koonduvad siia noored ja vanad erilise kutseta ja kõik tuttavad on tere tulnud. Ja siis tantsitakse kas tiibklaveri või 6-liikmelise orkestri mängu järele. Tantsuõpetaja õpetab neid pooleldiunustatud, äga ilusaid tantse.

Mõnikord tantsitakse ka teistel õhtutel. Nagu täna. Meid oli kaks paari. Ja me olime rõõmsad ja vallatumad kui lapsed.

Pea ütlema, et Henry Ford on tantsus oivaline kavaler. Ta on väsimatu, tantsib tõsiselt ja rahulikult, nagu teeks ta nõnda tööd. Ja aastatele vaatamata tantsib ta väga kergesti.

On mõni päev enne jõulupühi.

„Kas teeme väljasõidu?“ ütleb Ford lõunalaua väikesele seltskonnale. „Mul on vaba õhtu ja ma tahan olla auto- ning teejuht.“

Meile neljale meeldib see. Ei võimaldu ju iga päev, et keegi autokuningaga kui autojuhiga võib väljasõidu sooritada. Daa mid saavad „botikud“ oma siidikingadele, minule annab autokuningas ise oma galosid ja põdranahksed kindad. Ka taskulambid antakse meile. Kuhu me ometi läheme?

Väljas ootab tore „Lincoln“. Istume autosse. Mr. Ford vabandab: „Ma ei ole harjunud selle autoga sõitma, enamasti ma tarvitan oma vana Fordi,“ ütleb ta.

Me sõidame läbi tumeda metsa. Äkki peatub auto ja me peame teekonda jätkama jala. Selleks me siis vajasimegi taskulampe. Tee viib meid üle mahalangenud puude, läbi võsa ja üle loikude. See on just kui võlumets.

Äkki lööb meie ees särava tuhandes küünlas — suur jõulupuu. Kõrge, kasvav kuusk. Ja ülekülvatud küünaladega!

Seal samas kõrval tuleb nähtavale väike palkmaja. Kuulub see nõiale?

„Koputage!“ ütleb Henry Ford majale osutades.

Me koputame, viivitades nagu lapsed.

Uks avatakse, ja väike elav jõulumees tuleb meile vastu, meid paludes majja astuda. Meie muutume nagu lasteks. Peagu keeldume uskumast oma silmi. Ruum on täidetud mänguasjadega — pörandast laeni. Seal on kõike, mida lapsesüda võib ihaldada.

Siia toob Henry Ford ise iga aasta sadanded lapsed Detroiti vaestelinnaajast. Oma veoautoga sõidab ta tänavail ja turul ja kogub lapsed oma juurde. Need tohivad siis mänguasjadest enestele valida, mida ise soovivad. — Meiegi — suured lapsed — saame igatüki mänguasja. Mina valin väikese sinise puunuku, kel ümarad sinisilmad.

Meie taga on jõulupuu oma tuhandete küünaldega kustunud. Majakene, puu, jõulumees, — kõik on haihtunud, ära võlutud.

Läbi tumeda metsa rändame koju. Meie meel on veel täiesti täidetud nähtust, —

inimene on kui laps, kel võimalik oli pilku heita muinasjutumaale.

Henry Ford jutustab meile väikesest jõulumehesest. See oli sant, kääbus, kes ei leidnud tööd. Nüüd on tal koht jõulumehena Fordi jõuluöömajakeses — sügaval Dearborni metsades.

„Ja kust saite mõtte selle suurepärase majakese sisseseadmiseks?“

Fordi terassinine pilk omab midagi ärrast — ta vaatab nagu kaugele ära.

„Lapsed peavad saama oma jõulud, mida mina iial ei näinud ja millest ma julgesin vaid unistada.“

Vaikus valitseb meie vahel. Meil on tunne, nagu oleksime lapsed, kes võisid pilku heita millegisse lõpmata ilusasse, unenäolikk-pehmesse ja peenesse.

Nagu äkilises viirastuses näen ma vabrikuid, hiigeltehaseid, — suure mehe suurt varju. Ja siis alles näen ma Henry Fordi!

Annabelle.

Ameerika jutt.

Annabelle Lintoni otsingsõidud on lõp-
nud. Siht on saavutatud.

See oli pikk sõit. Kestis kolmkümmend kolm aastat. Kolmkümmend kolm aastat, mille jooksul noorest, rõõmsast, punapõskedega naisest, kes muretult oskas naerda, sai päevitunud, vaikne, vana naine.

Aastal 1898, kui tuhandeid haaras kulla-
joovastus, tuli Annabelle Linton oma mehe-
ga üle Valge Hobusemäe Yukoni. Nad
olid alles mõne kuu eest abiellunud ja An-
nabelle vanemad olid temale ütelnud, et
lollus on ühes mehega rännata Põhjala
metsikule maale. Aga Annabelle jäi kange-
kaelseks.

„Mina ei lase Johnil üksipäi minna, vaid
jään tema juurde kuni elu kestab.“

Annabelle oli oma lubaduse täitnud.

Lintonid olid La Barge järve lähedal
maa-ala enestele äramärkinud ja sinna siis
ka hüti ehitanud. Annabelle, väike ja ilus,
aitas nagu mees. Ja hiljem, kui väike kodu
valmis, püüdis ta omal Johnil elu muga-
vaks teha, kui see töölt koju tuli. Kogu
Yukonis rääkisid kullakaevurid John Lin-
toni õnnest ja kadestasid teda ta naise
pärast, kellest nad pidid olema ilma.

Kaks aastat kestis see elu täis rasket

tööd ja õndsust. Siis otsustas John Linton
kord jälle ise minna üle mäe välismaailma,
lootes seal oma kulla eest saada rohkem
kui seda siin Skagways maksid kaupmehed
ja teised.

„Kahe kuu pärast olen tagasi, ja ma
toon sulle kaasa üllatuse,“ lubas ta lahku-
des.

Annabelle seisis madala hüti lähel ja
vaatas temale kaua järele. John oli suur ja
tugev, nagu ei võiks talle sündida midagi
paha. Ja ometi vajus nagu mingisugune
hiigelrusikas noore naise südamele.

Möödus kaks kuud. Annabelle töötas oma
maadel nagu mees, et võita igavust ja
kartlikke mõtteid. Ta ei tahtnud ka olla
laisk, kui mees tagasi tuli. Tahtis talle
näidata kotikese kullateradega: „Need leid-
sin mina!“

Ent ka kolmas kuu kadus. Läks neljaski,
ja mees ei tulnud ikka veel tagasi.

Siis lukustas Annabelle oma hüti ja al-
gas rännakut. Otsis Johni. Nädalaid rändas
ta teed mööda, mida mööda pidi olema
rännanud ka John, üle mäe mere äärde
Skagwaysse. Seal küsis ta kõigis ärides,
kas Johni pole nähtud. Seal tundsid teda
veel kõik, meenutades endale noore paari,

kes tookord kogu ümbruses, kus naisi ei olnud, oli äratanud üldist tähelepanu, aga keegi ei olnud Johni pärast seda enam näinud. Isegi sheriff ei teadnud midagi Johnist.

Siis pöördus Annabelle oma hütти tagasi. See oli pikk, raske tee, täidetud meeleheitlikest mõttest. Kas oli John langenud mõne kallaletungi ohvriks? Või oli ta jalg libisenud, libisenud libedal, kitsal teel ja haigutavasse Miles-kuristikku langenud? Või . . . ei, ei, see ei võinud olla! Unustada ja maha jätta ta teda ei tahtnud! Ei, ta ei tahtnud selle üle nüüd järele mõelda, mis Johnist saanud. Ta tahtis teda leida! Elavalt või . . .

Kui Annabelle jõudis tagasi La Barge järve äärde oma hütти, algas parajasti talv. Lund sadas kolm päeva järjest ja see kattis kogu maa oma paksu surnulinaga. Otсимine oli asjatu, ja neli kuud istus noor naine üksipäi oma hütти, üksi oma mõtetega, üksi oma lohutamatuses, kes ei teadnud mingisugust muud lootust kui selle nõrga ja peagu meeletu: John ehk kaotas mälu ja mõistuse ja hulgub nüüd nagu mõni teine, jooibud oma kullaotsijarõõmust, maal ringi. Ta teadis, et vasardas selle ainsa lootuse oma põue selleks, et mitte kokku variseda.

Talv möödus. Annabelle Linton algas otsingu uuesti. Hulkus orgudes, kuristikudes ja Põhjala ääretumates metsades, aetud vaiksest lootusest ja kohusetundest: sa pead ta leidma! See oli temas nagu maania ja see kujunes ta elu uueks sisuks: Sa pead ta leidma!

Möödusid aastad. Pikkamisi tühjenes maa neist tuhandetest, kes olid sinna kokku voolanud täis lootust ja sealt nüüd pettunult lahkusid. Hütтиd seisid kasutamata, kiiresti kerkinud puulinnad ehmusid, kui nende tänavalt kord kostis inimese haruldane sammukaja. Ainult mõni üksik jäi paigale, need, kel suures maailmas teisel pool mäge enam polnud mingisugust tulevikku.

Nende hulka kuulus Annabelle Linton, Keegi kullakaevur, kellele õnn lahkem olnud, oli temalt küsinud:

„Miks tahad sa siin seenetuda? Tule minu seltsis Ühisriikidesse kui minu naine. John Lintonit sa ometi enam ei leia!“

Annabella oli raputanud pead ja paigale jäänud.

Teade Annabella Lintoni otsingränna-kuist läbistas kogu Põhjamaa. Vähesed inimesed, keda ta teel kohtles, aitasid teda kus võisid. Sest nad tundsid kaastunnet selle ruttu vananeva naise vastu, kelle kortsulisel näol nooreks olid jäänud vaid silmad. Nad tundsid kaastunnet Annabelle Lintoni vastu, keda nad nimetasid tobedaks.

Ühel päeval ometi muutus nende arvamine. See oli kevadel, kui üks kaupmees Skagwayst oma hobustega möödus Miles-kuristikust, et La Barges olevatele vähesetele inimestele kätte viia uut kaupa. Rada järsu kuristiku äärel oli libe ja kaupmees käis ettevaatlikult oma loomade ees, pilk suunatud väikeste kingade jälgedele, mis tema ees jooksid.

Ühel kitsal kohal kadusid need jäljed äkki. Selgesti oli näha, et jalg seal oli libisenud ja üks inimene oli kuristikku kukkunud. Vististi pidi ta seal all olema purustatud.

Kestis päev aega, enne kui politsei, kellele asi teatavaks tehtud, sinna alla läks. Ja ta leidis õnnetu kukkuja. See oli Annabelle Linton. Ta lamas seliti, purustamatu pea nagu viimases võidurõõmus tõstetud üles taeva poole.

Temast pisut allpool ühes kaljulõhes leidis politsei ühe mehe päikesest ja vihmast pleegitud kondid. Nahkkott, täis kullateri, reetis ta nime: John Linton.

Nii lõppes Annabelle Lintoni kolmekümnekolme-aastane otsing-rännang. Ühed ütlesid, see olla olnud juhus, et naine seal kohal teelt libises, kuhu ta meeski oli libisenud. Teised täiendasid:

„John kutsus ta enese juurde alla.“

Pilved.

P. Grünfeldt.

Nad lendavad tulise ajuga,
nad lendavad sajuga, rajuga,
kui oleks nad vaenlastest rünnatud,
kui kihutaks taga neid meeletu rutt;
ei tea ma, kuhu nad lähevad,
kuid tagasi iial ei tule nad!

Nii tõttavad, ruttavad päevadki,
ei ainuski tule neist tagasi,
kui ihkakski seda mu hing ja meel,
ei teistkorda näe neid enam ma teel;
kui pilved nad tulevad, kaovad,
ja aja laintesse vaovad.

Paul.

Ungari kirjanik **Joszeff Pasztor.**

„Mind on hoidnud üks laps, mittesilmapaistev ininivõsu, tagasi oma naist petmast,“ jutustas keegi mees.

„Tookord tuli minu nainegi mõnikord minuga minu kohvikusse. Ja minule valmis-
tas see suurt rõõmu, kui ta mind oma il-
numisega minu laua juurde austas.

Paul, kõhetu väike poisijõmpsikas, oli seal ajalehepoisiks.

Tema kahvatu näovärv, ta kurvad, unis-
tavad silmad ja tema mõtisklev nägu tule-
tasid mulle meelde Dickensi Oliver Twisti,
surmarongi ees sammuvat väikest Oliverit,
kes puusärgiäris igal ööl magas puusärgis.

Enamik ajalehepoistest heidab enestelt
juba mõne kuuga oma perekonna õietolmu
maha ja muutub teravsilmaliseks, teenistus-
valmiks kaabakaks. Paul nii kergesti ei
muutunud. Tema oli avameelne ja sellepär-
rast ma nägin tema silmis mõnikord pisa-
raid, mis sealt aga ei lahkunud. Kui ta
oligi alles laps, pigistas ta ometi suukinni
ja ei nutnud.

Paul polnud veel kunagi armunud. Ta
pidi väsinud härradele, kelle südamed poo-
leldi kustunud, tooma pikantseid lehti, aga
ta pilk libises üle paljaste piltide sama
külmalts, nagu oleks ta ikka veel mõtelnud
ammu kõrvale heidetud mänguhobusele, mis
kusagil pööningul lamab.

Paul ei valetanud kunagi. Kord sütidis-
tasin ma teda naljatades vales. Tema vaat-
tas mulle kurvalt näkku ja küsis vabiseva
häälega:

„Mispärast härrad seda ütlevad? Mina
ei valeta kunagi!“

Siis tuli ta elus mulle veel lähemale.
Olin teda haavanud, andeks paluda ma tem-
alt ei võinud, kuna ma ta siis veel suu-
remasse kohmetusse oleksin saatnud, nii oli
mul tunne, nagu võlgneksin temale midagi.

Kui mu naine esimest korda tuli kohvi-
kusse, siis märkas, et Paul äkki muutus
ärevaks. Tema oli alati kärmas teenima,
nüüd aga asetas ta kõik minu lauale nii,
nagu oleks see olnud klaasist. Ta ei oleks
minu naisele ühelgi tingimusel silma vaa-
danud, aga ma märkas, kuidas ta teda
ühe samba varjust mõnutundel silmitses.

Muidugi ma naeratasin. Austus on nii
mõnus, ükskõik kellelt see tuleb. Asi oli
seda liigutavam, kuna ma teadsin, et Paul

veel kunagi ühelegi naisele ei olnud mõtel-
nud.

Tulles järgmisel päeval kohvikusse, tali-
tas ta kärmesti minu ümbruses. Märkas, et
ta tahab midagi ütelda. Viimaks küsis
ta, toetudes minu lauale, lapseliku unusta-
vusega ja kergesti punastades:

„Oli see armulise härra proua, kes eile
siin viibis? Eks ole, teie abikaas?“

Ja vaatas mulle avasilmil otsa.

„Kes siis küll muidu, Paul?“

Paul ohkas. Ta käsi langes lauale ja sä-
rasilmil naeratades ütles ta:

„Sooviksin meelsalt teada, milliseid lehti
armuline proua meelsalt loeb, et need talle
kohe võiksin kätte tuua, kui ta tuleb?“

Vaatasin talle silma. Pauli nägu muutus
ilusamaks.

„Sina! See kohvikulaps on sinusse ar-
munud,“ ütlesin kodus naisele.

Naine naeris kergesti, rõõmsasti.

„Sa Jumal! Mis sa õieti mõtled?“

Kui ta järgmisel korral jälle kohvikusse
tuli, silmitses ta poissi teravamini. Kord
kohtusid nende silmad. Paul pööras pilgu
ruttu ja kohmakalt kõrvalé ja minu naine
naeratas, äkki minu poole pöördes.

Mina nõudsin poisilt mingisugust lehte.

Poiss vastas jahedalt, nii et kohmetusin.

„Noh, mis on, Paul?“

Minu naine vaatas poisile imestades, võt-
tis siis oma käsikotist kompvekipaki ja
ulatas poisile, üteldes pehmesti ja lahkelt:

„Võtke, Paul . . . olite nii tähelepanelik
. . . võtke kuupalju tahate.“

Paul seisis kohmetult, kätt tagasi tõm-
mates meie ees, lõi silmad maha ja sosis-
tas ainult:

„Oh, armuline proua!“

„Noh!“ julgustas mu naine.

Viimaks ometi pistis ta käe värisedes
kotti.

Ja siis, äkki, küsis ta tänulikult, sära-
silmil:

„Kas armuline proua ei soovi „Chic
Parisien“? On tulnud uus number.“

Ja mu naise lähedale kummardudes so-
sistas ta:

„Kui mõni modell peaks armulisele proua-
le meeldima, siis võtan selle lehe välja. . .
daamid varastavad selle ju nii kui nii
ära.“

Kui ta lahkus, ütlesin naisele naerdes:

„Ta juba varastabki sulle!“

„Minu naine vaatas mõlikult enese ette :

„Jäta see vaene poiss ! Võib olla, et ta ei ole kunagi tunnud oma ema. Võimalik, et teda veel kunagi ei ole silitanud naisekäsi . . . “

Möödus umbes nädal, kuni mu naine jälle tuli kohvikusse. Üks väike poiss tõi kohvikusse roose. Ostsin mõned neist ja panin need oma naise klaasi.

Nägin, kuidas Paul roose kaua silmitses. Minu naine võttis roosid klaasist ja nuusutas neid. Paul tegi meie ümbrusse asja. Jäi äkki meie ette seisma, pani mingisuguse lehe lauale ja silmitses roose.

„Ilusad roosid,“ ütles ta tasa. „Vististi on neil hea aroom.“

Äkki lõi ta nägu õhetama ja ta silmad olid täis lapselikku igatsust, kui ta ütles :

„Kas lubate, et ma neid nuusutan?“

Mu naine ulatas talle roosid.

Paul tõstis roosid nina juurde, pigistas silmad kinni ja pistis nina lilledesse nagu mesilane, kes januneb õietolmu järele, ja tõmbas rooside lõhna pikkamisi sisse.

Siis pani ta klaasi käest. Alles kui ta juba oli mõne sammu eemale läinud, pööras ta ja ütles kohmetult : „Täna !“

Pauli laubal säras mingisugune lapselik, naeratav uhkus. Ta sammud muutusid elavamaks. Ta ei tulnud enam meie laua lähedale, ainult vahete vahel vaatas ta meie poole.

Oli näha, et ta meelsalt oleks ringi jooksnud. Viskas mingisuguse vaatekaardi üles õhku, püüdis selle jälle kinni ja vaatas võidurõõmsalt minu naisele . . .

Siis reisis mu naine kauaks ajaks ära, ja nii ei ilmunud ta enam kohvikusse. Kui ma kord jälle tulin kohvikusse, oli seal juba uus ajalehepoiss.

Küsisin ülemkelnerilt.

„Pidime ta ära saatma,“ vastassee, „sest ta mõtted olid väga laokil. Oli alati norus ja vahtis õhuse.“

Oli varakevad. Minu naine oli reisil. Jalutades sattusin päikese käes seisvale pingile ühe naise kõrvale istuma. Naine las kis käsikoti kukkuda, ma võtsin selle üles ja andsin talle tagasi. Ma naeratasin, tema vaatas tagasi. Kõnetasin teda, ja tema vastas lahkesti. „Esiotsa mängisin ma ainult sõnadena. Mind meelitas nähe, mis võin. See huvitab meid mehi õieti alati rohkem kui seiklus ise. Siis kutse lähemasse kohvikusse,

mis ja nii kui nii oli maailma lõpul. Naine keeldus, oli aga viimaks ometi nõus.

Vaevalt oline kohvikus istet võtnud ja midagi tellinud, kui äkki seisis minu ees Paul, nagu maast tõusnud.

„Paul,“ ütlesin ma, „sa oled siis siin?“

Ja tundsin ise, et punastusin.

Paul silmitses mind esiotsa imestades, siis heitis ta põlgliku pilgu daamile, kes ootusrikkalt ja rahulikult laua ääres istet võttis.

Paul ei vastanud minu küsimusele, aga ta heitis mulle sügava, etteheitva pilgu. Ja väljakutsuva külmusega ütles ta vaid niipalju :

„Kas õhtulehed või pildilehed?“

Ma silmitsesin Pauli pealaest jalatallani ja katsusin jääda rahulikuks. See mul ei õnnestunud.

Naine pistis lusika tassi, võttis sellega suutäie ja pööras siis valitud armastusvääriliseusega poisi poole :

„Mõni moeleht!“

Paul silmitses teda ja lahkus.

Nüüd alles silmitsesin minagi seda naist lähemalt. Ta oli kena, aga ta maitse ja elegantsi kohta oleks olnud palju ütelda. Ma vaatasin Paulile ja — häbenesin.

Paul vaatas mind kurvalt, kuid lehti ta ei toonud.

Ma kisendasin talle :

„Lehed!!!“

Ta noogutas pisut pead ja silmitses kõrvalt minu kõrval istuvat naist. Ta pilk torkas ja põletas. Nainegi märkas seda. Sai rahutuks ja ütles :

„On see aga häbemata poiss!“

Ma ei tea miks, aga äkki oli mul, nagu pigistaks keegi minu kõri. Mul oli palav, meelsalt oleksin rusikaga löönud lauale.

Paul lähenes laisalt. Lükkas mõned lehed lauale ja pööras minema.

„Paul,“ ütlesin rahulikult ja pigistasin suu kinni.

Paul pöördus. Nüüd oleksin pidanud midagi ütlema. Mu nägu põles. Ma kargasin jalule.

„Paul,“ ütlesin ärevalt, „kus on siin telefon?“

Paul osutas ärapöördud näol telefoni-putka poole.

„Näita mulle seda,“ ütlesin talle validalt.

„Vabandage,“ ütlesin daamile ja järgnesin Paulile, kes sõnalausemata minu ees läks.

Värisedes, surutult tulid mu suust sõnad :

„Paul? Sa ei räägi minuga sõnakestki?“

Mihkel Pung,
van. adv. ja
end. minister.

Lydia Jans-
Vademan,
maalikunstnik.

Dr. med.
Konst. Lellep,
Tartu ülik eradot.

Albert Mälson,
õpetaja
Palamuses.

Prof. Aadu Lütü,
arstiteadi.
Tartus.

Anna
Luik-Püümann,
maalikunst. Tal.

Tõnis Kibar,
õpetaja
Vändras.

Eesti avalikkude tegelaste kalender.

16. oktoober:

- 1897 Juhan Aul, loodusteadlane Tartus.
- 1880 Villem Ilov, põllumees ja pangategelane Lihulas.
- 1878 Aadu Lütü, arstiteadlane Tartus.
- 1897 Hugo Tulnola, kaitsväelane Tallinnas.
- 1890 Adolf Johannes Vedro, helilooja.
- 1878 Eduard Reinhold Virgo, ajakirjanik ja diplomaat.

17. oktoober:

- 1883 Tõnis Puust, põllumees Toris.
- 1889 Juhan Tork, koolitegelane Tartus.
- 1853 Jaan Veidermann, põllumees Kirblas.

18. oktoober:

- 1867 Jaan Hendrikson, põllumees Leebikus.
- 1866 Samuel Keerd, kaupmees Rāpinas.
- 1887 August Merits, ametnik Tallinnas.
- 1874 Juhan Tamm (Tammo), õpetaja Tallinnas.
- 1896 Paul Vaarask, õpetaja Tapal.

19. oktoober:

- 1884 Eugen Habermann, arhitekt Tallinnas.
- 1887 Johannes Karhelding, õpetaja Rāpinas.
- 1876 Mihkel Pung, õigusteadlane ja poliitikategelane.
- 1888 Daved Uiga, omavalitsustegelane Tartus.
- 1900 Oskar Urgari, bibliograaf Tartus.

20. oktoober:

- 1882 Christian Kaarna, ajakirjanik, panga- ja poliitikategelane.
- 1886 Otto Johann Kiesel, koolitegelane Tallinnas.
- 1887 Priidu Kochitsky, õpetaja ja karskustegelane Keilas.
- 1883 Oskar Laurits, õpetaja ja raamatupidaja Tartus.
- 1874 Adam Morel, loomaarst Valgas.
- 1895 Friedrich Karl Pinka, kaitsväelane Tallinnas.
- 1870 Georg Alfred Rosenberg, kirikuõpetaja Suure-Jaanis.
- 1897 H. Timmerman, õpetaja ja põllumees Sutlepas.

21. oktoober:

- 1851 Toomas Eintrei, kõster-õpetaja Käsmus.
- 1898 Richard Klesment, õpetaja Vodjas.
- 1898 Eduard Hildebert Pütsep, maadleja Helsingis.
- 1885 Peeter Sisask, ehitusinsener Tallinnas.
- 1866 Juhan Umbli, omavalitsustegelane Tallinnas.
- 1887 Hans Uustalu, arst Pärnus.

22. oktoober:

- 1894 Tõnis Kibar, õpetaja Vändras.
- 1895 Arkadius Krull, muusikategelane Tallinnas.
- 1891 Hans Kruus, ajaloolane Tartus.

Eduard Virgo,
ajakirjanik ja
diplomaat.

Adolf Vedro,
helikunstnik.

G. J. Parikas,
fotogr. ja seltsk-
teg. Tallinnas.

Aleks. Jõeäär,
advok. ja poliitika-
teg. Tallinnas.

Christ. Kaarna,
panga- ja poli-
tikateg. Tallinnas.

Samuel Keerd,
panga- ja äri-
teg. Rāpinas,

Paul Sepp,
näitejuht
Tallinnas.

Arkaad. Krull,
muusikategel.
Tallinnas.

Dr. O. Kallas,
saadik Londonis.
65 a.

Jüri Välbe,
Kreenholmi algk.
juhataja Narvas.

Jaan Lattik,
kirikuõpetaja ja
end välisminister.

Theodor Käärik,
Riigi trükikoja juh.
sünd. 10. 11. 1889.

Martin Kruusimaa,
põllumees Vasa-
lemmas. 50 a.

- 1878 Jaan Lattik, kirikuõpetaja, riigitegelane, kirjanik.
1894 Albert Mälson, õpetaja Palamuses.
1889 Johan Müller, kohtutegelane Tallinnas.
1872 Jüri Soo, õpetaja Võisikus.
1866 Johan Sõõt, põllumees Kaagjärves.
1893 Ernst Juhan Õptik, astronoom Tartus.

23. oktoober :

- 1882 Lydia Johanna Elisabeth Jans-Vademan, maalikunstnik.
1897 Aleksander Kallus, raamatupidaja Kuresaares.
1865 Kristjan Raud, maalikunstnik.
1887 Hans Sumeste, ajakirjanik Pärnus.

24. oktoober :

- 1871 Reinhold Kamsen, kirjanik Põltsameal.
1901 Hjalmar Mäe, omavalitsustegelane Nõmmel.
1879 Samuel Sütt, õpetaja Tartus.

25. oktoober :

- 1868 Oskar Philipp Kallas, keeleteadlane ja riigitegelane.
1889 Oskar Luik, kaupmees Tartus.
1883 Johan Miittra, pangaametnik Jõgeval.
1893 Rudolf Reiman, õpetaja ja kirjanik.

26. oktoober :

- 1862 Juhan Karu, põllumees Vaimastveres.
1882 Karl Püüsep, õpetaja Võrus.
1866 Jaan Steinberg, õpetaja Tallinnas.
1870 Jüri Tõnisson, ärimees Tartus.
1882 Jüri Välbe, õpetaja Narvas.

27. oktoober :

- 1888 Hilja Armida Kettunen, karskus- ja hoi-
mutegelane.
1888 Konstantin Lellep, arstiteadlane Tartus.
1880 Jaan Pullisaar, ühistegelane Tallinnas.
1898 Jaan Taklaja, ajakirjanik Tallinnas.

28. oktoober :

- 1871 Helene Gross, äripidaja Tartus,
1885 Paul Sepp, näitejuht Tallinnas.

29. oktoober :

- 1883 Aleksander Jürvetson, trükitööstur Pärnus.
1890 Madis Küla (Nurmik), õpetaja ja kooli-
kirjanik.
1876 Alfred Prääts, põllumees Saaluses.
1884 Marja Elisabeth Silbergleich, seliskonna-
tegelane Tartus.
1895 Voldemar Strel, põllumees ja äritegelane
Pärnus.
1865 Aleksander Täker, põllumees Asukülas.

30. oktoober :

- 1862 Karl Gyldenstuppe, kohtutegelane Tallin-
nas.
1889 Konstantin Lepp, riigiametnik Tallinnas.
1880 Georg Johannes Parikas, fotograaf Tal-
linnas.

31. oktoober :

- 1884 Karl Grau, advokaat Tartus.
1890 Aleksander Jõeäär, advokaat ja poliitika-
tegelane.
1861 Otto Voldemar Obermann, viiltraiuja
Pärnus.
1879 Martin (Mart) Taevere, riigikohtunik.

Aleks. Urban,
õpetaja
Kõrkveres.

Otto Kiesel,
Tall. linna poegl.
kom.-gümnn. direk.

Paul Vaarask,
Merikooli ja kolled.
lektor Tallinnas.

Johannes Sõõt,
põllum. ja seltsk.
teg. Kaagjärvel.

Aleksander Kallus,
Saaremaa Maavalits.
pearaamatupidaja.

Pritdu Kochitsky,
Tallinna I linna alg-
kooli õpetaja.

Paul? Ei ütle mulle sedagi, kustsaadik sa siin viibid? Kuidas su käsi käib?"

Pauli pea vajus häbelikult norgu ja ta sosistas:

„Armuline härra . . .“

Ma äigasin käega üle lauba. Paul silmitses mind. Ettevaatlikult ja häbelikult. Siis küsis ta minult äkki valusasti:

„Kuidas on armuline härra siia eksi-nud?"

Ma ei suutnud vabaneda häbist. Oleksin meelsalt jalga pörutanud või poissi löönud, aga tema oli nii kõhetu, peenike ja kurb.

Astusin ta juurde, pisut viivitades. Siis pistsin käe taskusse ja ütlesin voolavalt:

„Mu poiss . . .“ panin käe ta õlale. „Siin on kolm shillingit, mine ja anna need ülemkelnerile. Tasu sellega, mis tellisime. Mis üle jääb, on sinu oma . . . Daamile ütle, et telefoneerisin ja pean tungivalt lahkuma, sest et keegi mind ootab . . .“

Ma vaatasin ringi ja vaatasin Paulile.

„Ütle, kus on siin tagaüks? Näita mulle seda!“

Pauli nägu läks äkki rõõmsamaks, ta nägu säras.

„Siin, armuline härra, siin!“ ütles ruttu. „Toimetan kõik. Siit saate välja. Jõuate

väikesele tänavale, sealt on ainult minuti tee trammi peatuskohale.“

Tänulikult ja rõõmsalt vaatas ta minule ja ütles õnnelikult:

„Minu käsi käib üsna hästi, armuline härra. Seda küsisite enne. Mu käsi käib üsna hästi.“

Ta lõi silmad maha ja jäi äkki vait.

„Ainult armulisest härrast on mul kahju,“ sosistas ta. „Ainult armulisest härrast . . . ja armulisest prouast . . .“

Ma võtsin tal lõuast kinni ja tõstsin ta pea üles, silitasin ta juukseid ja ütlesin lii-gutatult:

„Armas, hea Paul . . . tulen mõnikord sind vaatama . . . kui ilm soojemaks läheb . . . tulen autoga . . . Ja suvelgi veel . . .“

Astusin ruttu tänavale ja ei vaadanud taha. Aga ma tundsin, et Paul lävel seisis ja mulle järele vaatas.

Ma õhkasin ja ruttasin minema. Põgenesin rumaluse eest, mida ma hiljem vististi oleksin kahetsenud. Tundsin enese ees ise häbi, kuid see hajus pea. Nagu kevadine udu, kui päike omad kiired sellele saadab . . .“

Mees naeratas ja ütles siis veel ainult: „Nõnda hoidis Paul mind langemast. . .“

Kultuuripeegel.

Ajalehed vanas Roomas.

Üldiselt arvatakse, et ajalehed ja ajakirjad tekkisid alles ühes raamatutrükkimise kunstiga. Kuid see arvamine on ekslik, sest juba enne trükikunsti leiutamist oli ajalehti.

Juba vanad roomlased olid tublid ajakirjanikud ja oskasid oma ajalehti osavasti toimetada. Omal ajal vanas Roomas väljaantud „Päevateated“ töid põhjalikke teateid senati koosolekuilt, ilmutasid seadusekavasid ja avaldasid teateid Rooma ja teiste linnade avalikust ning eraelust. Oli kolme-laadi ajalehti: „Anales Maximi“, mis töid teateid kiriku elust ja mida toimetasid preestrid, „Acta Senatus“, riigi ajaleht, ja „Acta Diurna“, mis oli täitsa eraettevõte. Juba Cäsar kaitses ajalehtede levikut, millest nähtub, et ajalehel ka vanal ajal avalikus elus oli suur tähtsus. See tähtsus ei peitunud ainult teadete andmises kõmuliste eraasjade kohta (klatshilood, abieluskan-

daalid), ajalehed harutasid ka üldpoliitilisi ja majanduslisi küsimusi kirglikult. Isegi spordiosa ei puudunud, mida ei tule imestada, kui silmas peame, millist suurt osa sport just roomlaste juures etendas.

Siis oli auahnetel sporditeadete kogujail lai tegevusväli. Kõigil toimetajail oli hulk reportereid, kes linnas rändasid, senati-koosolekuil istusid, kõnesid kuulasid, need üles kirjutasid ja ajalehtedele peale selle veel kirjutasid vesteid ja novelle. Nagu meie ajal suuremates linnades, ei sündinud vanas Roomas midagi, alates kahe kandetooli kökkupõrkest kuni saladusliku mõrtsukatööni mõnes Rooma villas, millest ajalehe sõnumikogujad ei oleks pikalt-laialt kirju-tanud.

Ajaleht oli tuntud Rooma ajaloolastele, nagu Tacitus, Cicero ja Sallust, allikaks, kust nad ammutasid omad anekdoodid, palju lugusid ja nii mõnegi mõtte oma tööde tarvis. Lehetoimetaja elukutse vanas Roo-

inas tähendas aukohta, millele isegi õpetlased püüdsid. Ajaloolane Sallust oli mitte ainult kuulnud õpetlane, vaid ka tuntud toimetaja ja ajakirjanik; ta oli väljaandjaks ühel ajakirjal, millele kaastöid tegi isegi Cäsar. 300 vabakslastut, keda väljaandja enesele rikkalt roomlaselt Luculluselt rentis, paljundasid ta käsikirja, Igaüks neist kirjaorjast valmistab päevas viis koopiat. Nädala lõpul võidi 5000 koopiat lugetele laiali saata.

Abielu puuga.

Briti-Indias valitseb ühe osa indude keskel tähelepanuvääriv ebausk. Indu, kes on jäänud kaks korda leseks ja tahaks kolmat korda abielluda, on pagana pahas seisukorras. Tema peab nimelt kolmandast abielust kõigiti hoiduma, sest mis on meil 13, seda on hindude veel kangemini 3. See arv on õnnetusearv. Ja meest, kes abiellub kolmatkorda, tabab kohe raske haigus ja varsti selle järele surm. Et hoiduda õnnetusest, selleks on hindudel väga lihtne ja üldiselt tarvituselolev abinõu. Kolmas abielu sõlmatakse nimelt — puuga. Siis on mehe elu päästetud ja ta võib rahulikult abielluda neljandat korda.

„Abiellumine“ puuga sünnib väga vormilikult ja teatud pidulikkusega. Harilikult valitakse selle jaoks mõni plataan või samai, mingisugune mimoosa tõugu puu. Puu ehitatakse lilledega, pritsitakse kolm korda pühitsetud veega ja tema tüve kõrvale pannakse tihti õige kallis naiskleit. Siis võtab peigmees kaelakee, mida iga naine kannab, paneb selle puu ümber, ja seega on laulatus mööda. Ja kuna mehel lust on võimalikult kiiresti jälle leseks jääda, siis raiutakse puu kohe pärast tseremooniat maha ja põletatakse ära. Seega on tee neljanda naise juurde vaba ja hindu võib uuesti abielluda, kartmata mingisugust ähvardavat õnnetust.

Forellid reisivad kõrbesse.

Niikaua kui Vahemere fantastiline kuivatuspalaan ja sellega ühel ajal Sahara ühe osa muutmine viljakandvaks maaks ja järveks veel tulevikumuusika on, jääb põhjaaafrika kõrve niisama kuivaks, nagu ta seda on juba aastatuhandeid. Seepärast on pisut kummaline kuulda, et neis veetuis mais katseid tehakse — forelle kasvatada. Enam kui aasta eest viidi 600 forelli Euroopast Jupiter-Amon-ooasi, nimelt lennukiga, et reis võimalikult lühikeseaegne saaks. Kalad jõudsid õnnelikult Liibia kõrvesse

oma määratud kohale, on hästi akklimatiseerunud ja, nagu hiljuti ettevõtetud uuringus näitas, hoolt kannud hulga järeltuleva soo eest. Oaasi veed otse kubisevad noortest kaladest. — Forellid Saharas — isegi õnnis Ben Akiba ei võinud seda unes ette näha.

Atlantiookean sügavaim meri.

Seni loeti sügavaimaks mereks Vaikne ookean, sest Filippiinide saarte lähedal leiti meri olevat 10800 meetrit sügav. Atlantimeres oli senine sügavus leitud kõige suurem 8530 meetrit. Nüüd aga on Porto Rico lähedal hiljuti mere sügavus viimisel mõõtmisel leitud 13,500 meetrit, ehk 13 ja pool kilomeetrit. Seega on Atlantimeri sügavam koht Vaikse mere sügavamast kohast 2700 meetrit sügavam.

Tänu kolmekümne aasta pärast

Hiljuti sai üks Pariisi ajalehemagnaat, tähtsamaid ajalehekirjastajaid Prantsusmaal, Lõuna-Ameerikast suure paki. Paki saatja ei olnud keegi vähem kui ühe lõuna-ameerika vabariigi president. Ajalehekingas oli muidugi väga undishimulik, mis see välismaa riigipea temale küll võiks olla saanud. Ta avas paki ja leidis sellest — 3000 toredat ja parimat Havanna sigarit. Peenim kvaliteet! Tõsine südamerõõm kirglikele suitsetajale ja asjatundjale. Igal sigaril oli ümber tore pael annetaja nimega, nii et see tore kingitus oli ka suure väärtusega.

Mis põhjustas seda presidenti sellele kingitusele? Pakisolev kiri andis seletuse. Ja kui ajalehemees selle läbi lugenud, meenus talle jälle üks stseen, mis kolmekümne aasta eest esinenud ja mille ta juba ammu unustanud. Tookord oli ta alles noor üliõpilane Sorbonnes. Ühel ilusal päeval istus ta Quartier Latinis ühes kohvikus. Äkki tormab üks tõmmu noormees, kes osutus lõunamaalaseks, kohvikusse.

„Vajan tingimata 25 franki, 25 franki, ja nimelt kohe, kohe!“ puristab temperamentlik noorur. 25 franki! See oli ilus summa — tookord! Ja pealegi veel üliõpilasele. Sellepärast ei maksa imestada, kui kõik kohvikus viibijad tormilise nooruri nõudele jäise vaikimisega vastasid. Juba arvas noor lõunamaalane oma palve olevat liivale jooksnud, kui äkki üks lahke noor üliõpilane — nimelt tema ise, tõusis, nooremehel juurde astus ja talle ütles:

„Vajate 25 franki? Hea küll! Siin on 50 franki. Need annate mulle tagasi, kui teil see võimalik on!“

Lõunamaalane tänab südamest ja laseb enesele annetaja aadressi anda.

Möödub kolmkümmend aastat. Annetajast on saanud rikas ajalehede kirjastaja ja on selle loo ammu unustanud. Mitte nii annetuse saaja. Seda tunnustab paki kaasas olev kiri, mis on järgmine:

„Vististi ei mäleta teie enam toda noort meest, kellele te tookord näitasite oma lah-

kust? Teist on vaheajal saanud suur aja- kirjanik ja mina olen tõusnud oma maa presidendiks. Saadan teile nüüd need sigarid oma tänu täheks teie haruldase teo eest, millega te minu tookord päästsite!“

Tõesti, nende „tänsigarite“ kvaliteet on suurepärase ja haruldane. Sest nad on kolmkümmend aastat kestnud tänulikkuse sümbool.

Daam hallis.

Hollandi kirjanik **Victor Klages.**

Selle loo jutustas mulle James O'Malley, uuemeremaa auriku „Mount Cook'i“ kapten. Me olime sõitmas Sidneyst Dunedini, kus oli laeva kodusadam.

„Mount Cookil“ oli vaid tosin reisijaid, nende hulgas mitu daami, sest laev oli sisustatud peamiselt ainult kaubaveo tarvis. Priske, punasepalgeline O'Malley, vaevalt üle neljakümneviie vana, istus meelsalt meie seltsis, ja tema huumoririkas ja haarav jutlemisviis oli meis juba esimesel õhtul äratanud niiteldi perekondliku helevuse. Teekond pidi kestma viis või kuus päeva, me olime kindlad heale hoolitsusele, jah, igaüks meist ütles, see kapten vääraks 150 ja 180 laiuskraadi all läänepool Grenwichi saada populaarseks.

See pärast saadakse aru meie hämmastusest, kui O'Malley kolmanda päeva hommikul ilmus einetuppa ja — istet võtmata — meile lühidalt teatas, et lähematel tundidel ükski reisija ei tohi ilmuda laevalaele. Kapten seisis laua ülemises otsas, kus oli ta koht, koputas lusikaga teetassile ja ei ütelnud midagi muud kui need paar sõna, karedalt ja tuseselt. Ta ei olnud enam ära tunda. Ta nägu oli nagu mask.

Mis ajas teda sellele käitumisele? Milline põhjus oli tal reisijaid luku taha panna?

Me küsisime seda stewardilt.

„Udu,“ vastas see. „Udu ajal ei tohi siin keegi laevalaele minna.“

Tõsi, laev töötas paksus uduseinas. Aga toaarrest? Sellest ei saanud keegi aru; ainult tuseselt kuulsime sõna, mängisime bridshi või malet, ja kui pisut enne lõunasööki selge taevast aknast sisse vaatas, tungisime kõik välja. O'Malley naeratas silal ja viipas meile. Ta oli jälle endine.

Sõõgialal rünnati teda teadagi küsimus-

tega, aga tema oskas suurepäraselt kõrvale põigata. Vana hea kaptenionu, ütles ta naljatades, teadvat kõige paremini, mis ta pensionaadile kõige parem on, ja siis jutustas ta shoti naljasid. Kapten O'Malley paksude kulnukarvade all peitus saladus.

Kell oli lõõnud kaheksa lööki. Mehed astusid niinimetatud koeravalvele, mis kestab keskööst kella neljani hommikul.

Üksipäi jalutasin ma laevalael edasi-tagasi. Kabiinid olid kõik juba ammu pimedad. Meri, õõ ja värisev laev rahulikult magajatega. Nüüd võib sinuga vististi rääkida, James O'Malley.

Ma lähen üles sillale ja leian ta kaardimajast. Selle kõrval asetseb väike tuba. Laskudes tugitooli, sirutan jalad välja. On nii mugav. O'Malley valab whisky t klaasidesse. Me joome.

„On teil sel teel sageli udu, kapten?“ küsin ma muu hulgas.

Ta ei tõsta silmi mulle, võtab piibu, topib selle täis ja vaikib.

Meie mõistame üksteist. Tema teab täpselt, miks ma siia tulin. Ei ole enam tarvis käia ümber palava pudru, ja avameelselt ütlen ma:

„Olite kord vististi pigis; mõistan. Aga seda peaksite tegema teisiti, O'Malley. Selline üldine keeld . . .“

Urisedes katkestas ta:

„Ma ei või ju ometi ainult daamisid keeldada udus laevalaele tulemast.“

„Nii oli see siis keegi daam, kes teil üle parda libises?“

Tema raputas pead.

„Asi on hoopis teisiti. Minu laevas ei tohi daamid udu ajal lael viibida, et võiksin kindel olla, et ma neid ära ei vaheta.“

„Et te . . . mis?“

„Et ma ei ehmata ja rahutuks ei saa... aga rahutu ma olen nii kui nii,“ lisab ta lühikese viivituse järele ja lööb lauale. „Inimene, teie ajate mind loosse, mida ma veel kellelegi ei ole jutustanud, ja kui ma ta nüüd teile jutustan, siis naerate mind välja; — eks ole, teie olete ju kainelt mõtlev mees, kes kindlasti maapinnal seisab?“

Minu pilks peatus ta kohal. Üksisilmil vahetisime tüksteist küll pool minutit.

„Tema kandis eelistanes hõbehalli kostüümi,“ ütles O'Malley siis vahenditult; ta rääkis tasa, ja ta silmad virvendasid; ta oli siin ja ometi siit ära.

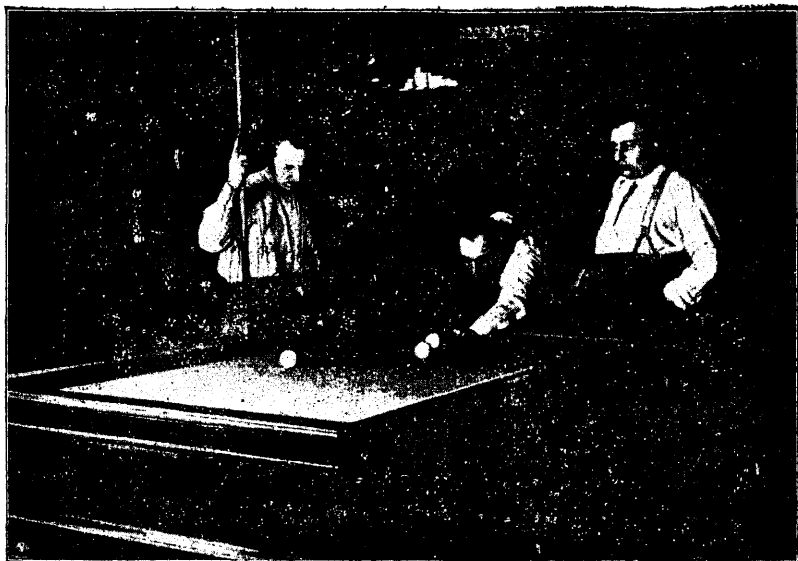
„Kui ma näen teda enda ees, alati näen ma teda selles hõbehallis kostüümis. Olime neli aastat tütlemata õnnelikus abielus. Sagedi saatis Flory mind mu reisidel — seal magadistoas on ta surnud; natuke aega varem olin selle laeva võtnud enda juhatada. Millesse ta suri? Seda ma ei tea. Rõõmuga tuli ta Dunedinis laevale; kaks päeva hiljem oli ta surnud. Tema viimane soov oli meremehe viisi järele saada maetud.“

O'Malley hääli oli alanenud vaid sosinaks.

„Meie lasksimeta Tasmaania merel põhja; seal on meri enam kui 5000 meetrit sügav. Tõmbasin talle selga hõbehalli kostüümi — see oli minu viimane armastuseavaldus temale. Aga armastus elab!“

Mees tüüri juures lõi pooltundi. O'Malley ei kuulnud seda. Ta istus laua juures kummargile, hoidis käega whiskyklaasi ümbert kinni ja jutustas oma lugu sosinal edasi.

„See oli sel aastal 25. märtsil, nii siis vaevalt seitsme kuu eest. „Mount Cook“ viibis Foveaux merekitsuses, Uue Meremaa lõunaranniku ja Stevard-Islandi vahel, ja peitus nii paksus uduseinas, et inimene võis näha ainult mõne minuti kaugusse. Sõit Foveaux väinas ei ole muidu mitte väga erutav, kuid sel udupäeval oli ta seda, nagu oleks vanakuri ise sinna sülitanud. Meie ees, bakkbordil, tüüribordil: igal pool

Piljardimäng.

Pildistanud L. Ascoli, Bologna'st Voigtländer-Heliariga.

hulgasid ja kisendasid sireenid, igal pool olid laevad. Ma pidurdasin laevasõidu äärmiselt. Nagu tigu roomas „Mount Cook“ edasi.

Laeval viibis palavikkupõdev laps. Haigus ei olnud raske, aga ema tundis suurt hirmu ja oli juba mitu korda saatnud minu järele, kuna mul ülesandeks oli puuduvat arsti asendada. Viimaks lasksin endale augu pähe rääkida, esimene tüüri mees võttis laeva juhtimise oma kätte ja mina läksin alla lapse juurde.

Kui ma astun mõne sammu üle täiesti udustunud laevalae — trepilt ei suuda ma isegi reelingut selgesti näha —, möödub minust äkki keegi daam. Ta kerkib udukihist esile ja on kohe jälle kadunud.

Kuhu ta õieti tahab minna? küsin endalt. Selles suunas jõudis ta laevaninasse ja seal pole tal midagi teha. Milline daam ta õieti oli? Sest laeval on neid vaid neli või viis. . . Hetke aega ma viivitasin, tahtsin talle minna järele, jätsin selle siis aga tegemata ja vaatasin lapse järele.

Vaevalt astun jälle laele, kui sama daam tuleb udust ja möödub just minu lähedalt, seekord aga ahtri suunas. Ta on pea kõrvale pöörnud, nagu ma ei näe, aga manäen hõbehalli kostüümi. . . ja siistema kehakuju. . . Meeletult jooksen matalle järele kuid ei leia kedagi, kuski ei ole enam mingisugust daami.

Sillal ei ole mul enam rabu. Udu nagu vatt, sireenide kisa ja hulgamine siin ja

seal. Ma mõtisklen kummalise loo kallal. 5000 meetrit sügavust, sir, ja surnud nagu uksenael . . . aga ükski kaasreisijaist ei võinud ta olla!

Peab küsima daamidelt, käib mõte peast läbi. Küsin, kas neist keegi praegu on laevalael jalutanud. Teen poole pööret, et jõuda trepile. Seal näen hõbehalli daami seisvat udus, selg minu poole, ja parema käega osutab ta tüüribordi poole, kohutavtarretult, nagu teeosutis.

Mis sel hetkel minuga sündis, ei oska ma kirjeldada. Tean ainult, et mõtlesin: teeosutis, teenäitaja! Meeletult tormasin ma tüüri juurde, kiskusin ehmunult tüüri mehelt ratta käest ja viskasin üle tüüribordi poole. Laev keeras. Vahenditult

kohises üks 15.000 t, aurik ainult kahekümne meetri kaugusel minu bakkbordist mööda. Daam oli kadunud.“

James O'Malley jäi vait.

Siis kahmas ta klaasi ja ütles:

„Teie ei naera, sir?“

„Kaptan,“ ütlesin ma, „kas te 25. märtsil udus nägite Flory O'Malleyd, ei julge ma tõestada. Aga kindel on: tema viibis teie südames, valitses kõiki teie meeli, valitses teie instinkti, ja teeb seda veel praegu. Armastus on ilusaim tunne, mis meile inimestele osaks saab. Teda peab austama. Good luck, O'Malley!“

Lial ei ole ma näinud inimest nii südamest nutvat kui seekord „Mount Cooki“ kaptenit.

Proteksioon.

Saksa kirjanik **Ralf Urban.**

Albaania haridusminister istus oma suure kirjutuslaua ees ja luges juba kolmatkorda üht kirja. Midagi näis temas tekitavat piinlikkuse tunde. Siis aga andis ta endale nõksu ja helistas.

Ilmus sekretär.

„Sain praegu kirja ühelt vanalt nooreasõbralt,“ ütles minister usaldaval toonil; „tema palub mind midagi teha tema poja heaks. Poiss olla andekaim õpilane riigigümnaasiumis, kuid matemaatikas väga nõrk. Hea on võimalus poissi pärast koolilõppu panna ametisse ühte suurde panka, kuid matemaatika nõrga teadmise pärast võib see võimalus luhtuda. Teie mõistate?“

Sekretär noogutas tummalt pead. Ja minister jätkas:

„Kuidas teate, mina proteksiooni ei tunnistata. Sel erakorralisel juhul aga võiks matemaatikaõpetajalt küsida, kas poisi matemaatika tundmist ometi võiks hinnata sõnaga: Rahuldav. Mõistagi vähemagi meiepoolse surveta.“

„Väga hea, ekstsellents.“

Sekretär tegi mõned märkmed ja kadus.

Pool tundi hiljem kutsus sekretär tolle matemaatikaõpetaja telefoni juurde.

„Siin on haridusministeerium,“ ütles ta. „Jutt on teie õpilasest Huckist. Härra haridusmeister näeks meelsalt, et poiss matemaatikas saaks rahuldava.“

„Jah, aga . . .“

„See on tema ekstsellentsi erisoov.“

Õpetaja viivitas.

„Peab see tingimata olema rahuldav?“

See poiss ei vääri vististi . . .“

Sekretäri külm hääl katkestas:

„Kui teie ei nõustu, härra õpetaja, teatan seda mõistagi tema ekstsellentsile.“

„Aga palun — ei — Jumala eest — muidugi saab poiss rahuldava. Palun tema ekstsellentsile edasi anda minu eriline lugupidamine.“

Nõnda sai Huck matemaatikas oma rahuldava ja pääses suurde panka ametisse.

Möödusid aastad. Minister ei olnud ammu enam minister ega polnud enam Albaaniaski, kui ühel päeval vana Huck tutvus tolle matemaatikaõpetajaga ja nad sõbraks said.

„Pean teile avastama ühe saladuse, mu armas Huck,“ ütles õpetaja veiniklaasi juures. „Teie poja matemaatikanumbriga ei olnud tookord asi mitte üsna korras.“

„Tean, tean,“ naeris vana Huck. „Aitasin ise tookord oma sõbra kaudu, tolle aegse ministri kaudu kaasa. Ärge pange pahaks, armas sõber, aga tookordse „rahuldava“ tõin ma oma pojale ometi välja.“

Õpetaja tõstis imestades silmad:

„Tõite välja? Mina tahtsin poisile anda „väga hea“, sest ta oli viimasel semestril suurepäraselt paranenud, ja ainult ministri tungival soovil sai sellest rahuldav.“

Suudlus.

Saksa kirjanik **Liesbet Dill.**

Nad olid üksteist iseäralikul viisil tundma õppinud, ühel hilisel suvipäeval lukuskiirrongis Pariisi. Pikk inglane kanarpikupükstes jooksis vahetpidamata ta ees edasi ja tagasi. Ta ei sallinud juba ainuüksi seda lillat, mis sel suvel igalpool meeste seas oli moes. See oli nagu nakushaigus. Nüüd jooksis inglane neis pükstes ikka ta ees edasi ja tagasi, käed kuue taskutes, shagpiip hammaste vahel. Ta oli puupikk, tugev, sale, treeneritud, ebamäärase vanuses. Ümberjooksmine segas daami.

„Mu härra“, ütles ta inglise keeles, „olge nii lahke ja võtke kord istet. Niiviisi ringi joosta ei või, kui istutakse daamiga koos osakonnas. Seda ei kannata keegi välja. Ma ei või teie pärast rongilt hüpata, peame jääma oma pakkide juure ja söögivagunis sööb parajasti kolmas seltskond.“

Inglane vabandas, tutvustas end lord X-na, litsus omad kanarpikupüksid sügavasse tugitooli, kusjuures ta jalad rippusid üle toe, ja suitsetas, süvenedes määratusse ajalehte.

Tõepoolest ei tundnud daam end kuigi hästi ja ta oli vist sellepärast närviline, et ta raha teel oli lõppenud. Ta oli otsinud juba kõikides taskutes ja kohvrites, kuid ei leidnud isegi kirjamarki. Raha oli ulatunud just Pariisi reisiks. Ta vend pidi teda vaksalis ootama; kuid kui ta tuli hilja, — ta tuli enamasti hilja, kindlasti hilineb ta ka seekord — siis istus ta rahata ja ei võinud hotelli minna. Mis teha? Jälle otsis ta taskud läbi ja pööras nad pahu-pidi. Kuid neis ei olnud centime'igi. Kõik mis ta ostis oli ta vennale annud rattasõiduks Püreneedesse. Oleksin pidanud reisijaterongis sõitma ja kolmandas klassis, mõtles ta, kuna ta kolmandat korda oma käsikohvri sisu ringi pööras.

Äkki pööras pikk inglane pea. „Mida te oieti otsite, madam?“ küsis ta. „See teeb mind sama närviliseks, kui minu ringijooksmine teid.“

„Otsin raha,“ ütles daam. Ja pihtis oma õnnetuse. „Tahaksin huluda, et andsin ven-

nale kõik raha kaasa, kuid mõtlesin, et saan läbi.“

„Seda mõtlevad daamid alati,“ ütles pikk inglane, „kuid ärge unustage, madam, mul on Pariisis poissmehe korter, Avenue d'Antin. Kas tohin teile ööks pakkuda? Mu tuba vannikambriga on Teie käsutuses.“

Daam viivitas silmapilgu, kuid ta meeleheide võitis. Ta tänas ja võttis kutse vastu.

Jõudes õhtupoolel Pariisi, ei olnud jaamas venda. Ta sõitis lordiga selle poissmehekorteri Rue d'Antin'ile. See oli võluv tuba, väike, uhke, puhas. Vann kosutas daami. Siis sõitsid nad lõunat sööma peenesse restorani, läheduses, mida juhatas üks vene suurvürst. Inglane ei olnud just jutukas, kuid rüütellik saatja. Ta tellis austreid ja sekti ja kena, lilledega kaunistatud laua taga ja muinasloolise mustlasmuusika helidel kosus daam kiiresti reisiväsimusest ja hirmust... Siis sõitsid nad üheskoos koju. Seni oli kõik läinud libedasti ja korrektilt. Inglane oli näidanud end kaitsjana, rüütellikuna, hoolitsejana nagu vanem sõber.

Daami magadistoa ees aga heitis ta selle sõbra kõrvale ja tahtis daami kaisutada.

See pörkas kokkunult tagasi. „Jumala pärast, ei, ei,“ kaitses ta end.

„Teie ei taha suudlust?“ hüüdis inglane imestanult.

„Mingi hinna eest“, hüüdis daam. „Pidasin teid rüütliks, mu härra.“

„Olgu tuhat tänu“, hüüdis inglane ja tõmbas kübara. „Täna teid, madam.“

„Kuidas? Miks?“ kogeles daam. Ta arvas, et teine oli hulluks läinud.

„See on meie juures komme,“ ütles inglane, „kui daamiga välja minnakse ja ta koju tuuakse... daamid nõuavad seda, nad ootavad seda ja nad oleks haavatud, kus see ei sünniks. Täitsin ainult oma kohust — — kuid oleme reisinud kogu päeva, eks? Ja kolmekümne kraadi juures. Olen veidi väsinud.“ Ja teise viisaka ja kergendatud „thanks, madam, thanks“ avas ta daamile oma poissmehekorteri ukse.

Meister Perez, organist.

Hispania kirjanik **Gustav Adolf Becquer.**

2

Juba löi üks neist oma mantli lahti, et võimalik oleks trummi põristada; teine seadis oma kuljused ja kellad korda ja igatüks valmistus võimalikult kõva kõra tegema. Ainult siin ja seal leidus mõni, kes julges veel organisti pisut kaitsta, kuigi selle kõrkus õndsa meister Perezi lahkuse ja headuse kõrval kõigile silma torkas.

Viimaks tuli oodatud, tuli see pühalik silmapilk, mil preester sügavasti kumardas, tasakesi mõne vaga sõna pajatas ja pühitsetud leiva kätte võttis... Kohe hakkasid kellad helisema, kristallist helidevihma laiali paisates. Kerkis esile viiрук läbipaistvate pilvedena, ja siis algas orel.

Aga samal hetkel täitis kiriku halle kõrvulukustav kõra, mis esimese akordi täiesti lämmatas.

Karjaviled ja torupillid, kuljused ja trummid — kõik alama rahva kõra-instrumentid hakkasid korruga hüürgama. Ometi kestis see kõra vaid mõne sekundi. Ruttu jäid kõik jälle vait — peagu sama ühtlaselt kui nad olid alanud.

Pikalt, ülevalt ja toredasti voolas teine akord oreli metallviledest, kohisedes kui veekosk, tulvil täis ilukõlasid.

Need olid taevalikud helid, millised paitavad kõrvu vaid kõrgeima meeldivuse hetkel! Need olid laulud, mida vaid meeltega võidi taibata, kuid iial ei võidud huultega korrata. Katkenud toonid kaugest meloodiast, nagu seda mõnikord vaid tuuleõhk kõrvu kannab... Puulehtede armunud sosin, mis kergesti sahiseb kui vihm... Lõokeste lõõritus, kui nad trillerdades tõusevad puude vahelt õhuse ja noolena lendavad pilvedesse... Helid, mida võimata on korrata — võimsad, vägevad, aukartustäratavad nagu kõue kõmin... Sarantiinide koorid ilma rütmita ja kadentsita, muusika, mida veel kunagi pole kuulnud, vaid mida taipab vaid luule, tiivustatud hümnid, mis üles tõusevad Issanda aujärje ette, nagu säravate toonide sammas... Seda kõike väljendasid oreli sajad hääled, ja sellise jõuga, sellise vägevusega, sellise saladusliku poeesiaga ja selliste fantastiliste värvidega nagu ei iial enamalt...

Kui organist koorilt alla tuli, tungis rahvas trepi jalale teda nägema ja imetlema.

Ja vaimustus oli nii suur, et linnakohtunik õigusega kartis muusikamehe lõmakspigitamist, mispärast paar tema käsilastest, kepp käes, mehe pidid aitama saata pealtari juurde, kus prälaat teda ootas.

„Ta näete,“ ütles prälaat temale, kui ta viimaks tema ette jõudis, „ma tulen siia otseteed oma paleest teie mängu kuulama. Kas olete teie ka nii kangekaelne kui meister Perez, kes mulle iial vastu ei tulnud, vaid mind sundis siia tulema — kas teie ka ei taha kunagi doomkirikus messil mängida?“

„Tuleval aastal,“ vastas organist, „töotan teie soovi täita. Sest ühelgi tingimusel ei mängi ma iial enam sel oreil!“

„Mispärast mitte?“ uuris prälaat.

„Sellepärast et... et ta juba vana on ja millekski enam ei kõlba,“ vastas organist, vaevalt suutes taltsutada ärevust, mida ta oma näo kahvatusega reetis. „Tema ei anna enesest seda enam välja, mida ma tahaksin väljendada.“ —

Peapiiskop tõmbus tagasi, jälitunud preestritest ja teenijatest. Üksteise kannul kanti kandetoolid mõõda daamide ja härradega, kes kadusid selle linnajao kõveratesse tänavatesse. Rühmad kojaski hajusid, ja kõigi ilmakaarte poole läksid laiali palvetajad. Ja juba tahtis ukseulgeja naine kojauksi lukustada, kui ta veel märkas kaht naist, kes pärast risti ettelöömist ja pühapildi ees palvetamist eemaldusid Tüdruku tänava kaudu.

„Mis teie ka võite ütelda, minu armas proua Balthasara,“ ütles üks neist, „selline ma kord olen! Igal inimesel omad kombed... Ja isegi kui vagad paljasjalgsed mulle seda vandega tõestaksid — seda ma ometi ei usuks! See mehike ei võinud mängida seda, mis me kuulsime... Olen ta mängu St. Bartholomäe kirikus juba tuhatkorda kuulnud ja õpetaja pidi ta just sellepärast vallandama, et ta nii halvasti mängis, et kas topi või puuvillad kõrva!... Ja siis on tarvis teda vaid silmitseda... Kas ei öelda, et nägu on inimese hinge peegel? — Oh nii hästi, nagu näeksin teda veel praegu enese ees, on mul veel meeles meister Perezi armas nägu... nagu tol pühal õhtul, kui ta koorilt tuli ja kõik kuulajad oma kunstiga oli kaasa kiskunud... Milline armas naeratus oli ometi ta näol

ja kui palavad olid ta põsed erutusest! Kui vana ta oligi, nagu oli tal kui inglil — ja tema vastu võtke see teine, kes kolisedes tuli trepist alla, nagu oleks teda mõni koer haukunud, kahvatu kui surm ja... sa jumalukene! Ei, mu armas proua Balthasara, võite mind juba uskuda — tõesti, võite mind uskuda: sellel ajal on mõni haak, oma haak . . .“

Nende sõnadega kadusid nad nurgataha. —

Pole tarvis lugemisele ütelda, kes teine neist naistest oli.

IV.

Oli jälle möödunud aasta.

Tumedas kirikukooris pooleldi peidetuna, kõneles St. Agnese kloostri abtinnameister Perezi tütreaga. Tornikell manitses palvetajaid kurvalt, ja aegajalt sammus keegi läbi tühja, vaikse aatriumi, võttis ukse juurest pühitsetud vett ja valis enesele mõne kõrvalise platsi külgi kirikus, kus juba mõned inimesed naabrusest kannatlikult ootasid kukelaulumessi algust.

„Nüüd näete,“ ütles abtinna, „kui väga lapsik on teie kartus? Kedagi ei ole kirikus! Täna õhtul voolavad kõik Sevilla inimesed doomkirikusse. Teie mängite nüüd julgesti orelit ja ärge muretsege midagi, oleme ju oma vahel . . . Aga teie vaikite veel ikka ja ei lakka ohkamast? Mis teil õieti on? Mis teil on?“

„Ma . . . ma kardan,“ vastas neiu suures ärevuses.

„Kardate? Mida?“

„Ei tea . . . midagi üleloomulikku . . . Mõtlege eile õhtul . . . ma kuulsin teid ütlevat, teie soovivat väga, et mina messil mängiksin . . . nii uhke olin sellele austavale ettepanekule! ja tahtsin siis korraldada registreid, et teid saaksin üllatada. — Ma läksin koorile . . . üsna üksipäi . . . avasin ukse, mis viib koorile. Samal hetkel lõi parajasti doomkiriku kell — ma ei tea millist tundi . . . Aga kellalöögid kostsid nii kurvalt . . . ja neid oli nii palju . . . kell lõi ikka edasi, ja kogu

„Perekonnaalbumist“

Pildistanud Grete Rösler, Reichenbergist, Voigtländer Heliariga.

see aja seisin ma nagu naelutatult lävel — mulle näis, nagu oleks see aeg kestnud sada aastat!

Kirik oli pime ja surmvaikne . . . Üsna tagapool vubises tuhm tuli nagu üksik täht öötaevas . . . See oli igavese lambi tuli peaaltaril . . . Ja tema nõrgal valgusel, kusjuures kõik hirmus pimedus veel selgeminis esile kerkis, nägin üht meest . . . jah, püha ema, seda võite minult uskuda, ma nägin üht meest istuvat orelis ees! Selg oli tal minu poole pöördud ja ta üks käsi libises vaikselt üle klahvide, kuna ta teisega korraldas registreid . . . Ja orel mängis! Aga võimatu on kirjeldada, kuidas ta mängis! Iga ta toon võrdus nuuksumisele, mida metalltorud lämmatavad, ja pressitud õhk nendes vabises ja andis enesest välja tasaseid, sumbutatud toone, mis vaevalt kuuldavavad — kuid ometi olid tõesti tõelised toonid.

Kell lõi edasi ja mees orelis ees laskis oma käed ikka veel üle klahvide libiseda. Kuulsin isegi, et ta hingas.

Mu veri tardus hirmu pärast soontes. Mu kogu keha oli külm kui jää ja minu oimukohad põlesid kui tuli . . . Ja siis ma tahtsin kiljatada, aga ei suutnud. Mees oli näo pöördnud minu poole ja mulle otsa vaadanud — ei, see pole tõsi . . . otsa ta mulle ei vaadanud, tema oli juba pime — ja ta oli minu isa!“

„Aga, õde, peletage enesest sellised luulekujud, millega vana saatan nõrku hingi püüab segastada. Ütelge paater noster ja avemaria ning paluge peainglilt Miikaelilt, taevaste vägede juhilt, abi kurjade vaimude vastu! — Aga nüüd minge üles koorile ja istuge oreli ette. Mess peab kord ometi juba algama; palvetajad kõik ootavad seda juba ammu kärsitult. . . . Teie isa elab üleval taevas, ja selle asemel et ta teid hirmutab, tuleb ta ja inspireerib oma tüdruku selle pühaliku talituse juures, nii et sellest saab õieti ja eriti innukas palve.“

Abtinna istus oma kohale teiste õdede keskele. Meister Perezi tütar avas värisevi sõrmi ukse ja võttis orelipingil istet. Ja mess algas.

Ta algas tõesti ja möödus kuni pühitsuseni vähemagi tähelepanuvääriva vahejuhtumita. Sel hetkel aga kajas ühel ajal oreliga meister Perezi tütre suust kiljatus. . . .

Abtinna, nunnad ja mõned palvetajad jooksid üles ta juurde.

„Vaadake sinna! Vaadake teda!“ hüüdis noor neiu, silmad tarretult pingil, kust ta kokkudes tõusnud, võrest kinni hoides. . . .

Kõikide pilgud pöördusid orelile. Kõik ei olnud ta juures — ja ometi mängis orel ükspäi edasi. . . . mängis, nagu seda ainult peainglid võivad järele aimata oma müstilise õnne kõrgeimas rõõmus. . . .

— — —

„Kas ei ole ma teile kinnitanud tuhat korda, mu hea proua Balthasara, kas ma teile seda ei ole ütelnud!? Asjal on oma haak! . . . Ja nüüd tahan teile näidata. . . . Mida? Teie ei viibinud eile kukelaulumessil. . . . Noh, aga ometi te teate, mis sündis. Kogu Sevillas muust enam ei räägita. . . . Härra peapiiskop on vihane — ja õigusega! Ta on vihane, et ta ei viibinud St. Agneses ja ei saanud siis ise seda imet kaasa elada. . . . Ja mispärast mitte? Et kuulda kassikontserti! Nimelt inimesed, kes seal viibinud ja seda kuulnud, mis see St. Bartholomäe organist doomkirikus teinud, ütlevad, et see tõesti muud ei olla olnud. . . . Noh, ja mis ütlesin mina teile tookord? Et see kõõrdsilm seda ei võinud mängida. . . . ah, lori! . . . Asjal oli haak, ja see haak polnud midagi muud kui — meister Perezi hing!“

(Lõpp.)

Hommik.

Taevavõlv seisis hallina pimedas kohal.

Lehtedeta puud olid kui tumedad vere-sooned, mis tõusid läbi raske, ööstväsinud õhu ülespoole.

Kaugelt oli kuulda kukelaulu. Pikkamisi muutus idataevas punasemaks.

Oli, nagu käiks üle halluse naeratus, pehme, mahe naeratus.

Siis aga kõvenesid värvid ja kahvatust punasest sai läikiv, leekiv purpur, mis oma kaugele väljasirutatud käsivartega haaras üle taeva ja ta järsku süttas.

Varesed ärkasid puude otsas unest ja väikesed linnud lendlesid nagu ehmudes siia-sinna.

Taevas oli õitsema hakanud suurepärase roos, mis laienes ja suuremaks kasvas.

Ja siis varisesid ta õielehed maha ja heljusid kui punaäärelised pilved tõusvas päevas.

Varahommiku purpurist kasvas särav, soe kuld.

Ja see kuld muutus voolavaks hõbedaks, mis tasakesi maha voogas maa peale.

Ühe hinge kurbmäng.

Inglis kirjanik **Gerald Villiers-Stuart.** *)

Sa kurblik vari vaikselt maalt,
hall vaim, kus viibisid sa?
Maailma hädad mind põletand.—
Hall vaim, mis sulle teinud nad?

Audrey oli peagu kakskümmendkaheksa aastat vana ja ikka veel voogas kõik ta olemus umbtänavas. Maailma arvas ta vaid oma kilgiste naljade sihtlauaks. Küll ta teadis, kui ilus maa on, sama ilus kui ta ise. Kuid see teadmine vaid süvendas ta tühjuse tunnet. Kui pilved hõõgusid ilus või mäed levitasid oma imesid, piinas teda ta üksinduse kurbus.

Nii mõnigi mees oli teda tahtnud kosida, nii mõnigi naine tegi talle etteheiteid tema tagasihoidvuse narruse eest. Aga ta oma instinkt sosistas talle, et ühelgi neist mees- test ei õnnestuks maha murda valli, mis tornina seisis tema ja suure saladuse vahel. Ta lubas katseid teha, sest ta oleks enesele lasknud meelsalt augu pähe rääkida. Iga rünnak hajus ta veendumuse ees, et siis ühe asemel kaks üksikut olevust sattusid umbtänavasse, ja ta naeris oma enesekaitse naeru.

Siis astus ta ellu Mernan. Juba esimesel päeval taipas ta, mida ta oodanud. Mernan astus ta juurde ja hoidis kõigi nähtuste võtit oma käes ning oli inimene, kellega ta võis kogemusi jagada.

Nad armastasid üksteist vaimuga, oma olemuse iga tuksega, oma hinge salajasema sosinaga. Nagu oleks mõni Jumal ütelnud: „Tahan näha ja mõelda seda täielikku armastust, mis sellest kujuneb.“ Maailm ei olnud nende vastu, mingi asi ei takistanud neid, nad mõlemad olid jõukad ja sugulasteta.

Mernan omas väikese mõisa, Mernansturmi, Iirimaal, ja seal elas ta Audreyga pärast abiellumist. Ta oli süvenenud väga auahnesse töösse, teosesse, mille sisuks oli transsendentaalne filosoofia. Enne kui ta Audreyga tutvunes, oli ta püssiga rännanud mägedel ja soodel. Harva oli ta püssi tarvitanud. Nüüd rändas ta ringi Audreyga ja nad istusid või vestlesid kahel kivihunnikul ja silmitsesid, või nad istusid samal kivihunnikul ja suudlesid üksteist. Suur teos kasvas hämmastuseks ja Audrey õppis naerma ühe maailmaga ja mitte enam

maailma üle. Kuigi ta oli ikka veel kõige tujukam naine.

Nii armastasid ja naersid ja töötasid nad kolm aastat; siis sündis neile laps, kes kunagi ei hinganud, ja siis — oli, nagu oleks mõni Jumal ütelnud: „Tahan hävitada selle täieliku armastuse ja näha, mis ta rusedest saab.“

Mernan põlvitas suure tulpadega voodi ees ja jahutas naise vaeseid, tuikavaid käsi. Jalutsi taga seisis ravitsejanna, valutult kaastundlik, noor, tubli ja nii eaharilikult terve, nagu oleks ta paljude patsientide elujõu enesesse imenud.

Kogu imetaolik vaimsus ja tujukas säravus oli voodislamava närtsinud naise koostanud monotoonsesse vormelisse. Võimlik, et see oli lahke looduse uimastusvahend, side silmadel kardetud ülemineku puhul. Haige süda ei põksunud enam korralikult; ta seisis ja liikus uuesti. Aga väsinud peaaegu keerles vahetpidamatult see ühetooniline vormel ja sama vahetpidamatult keerles suur valguseratas ühe pika, pimedada toru lõpul. Nagu ilutuleratas, mis ise särab, kuid valgust ei levita.

„Oli kord mees, see oli hull ja kargas biskviidikorvi.“

Armsad, jõledad sõnad, mis teda olid rahustanud ta elu lobiseval algul, sõbrunessid jälle hukkumisel. Ta ei võinud surinale mõelda, surmale ja religioonile, sest ei teadnud, et suri. Ta oli vaid mehanism, määratud neid sõnu kuulma, ja ilutuleratata toru lõpul silmitsema. Tuhandete aastate jooksul polnud nad midagi muud teinud. Ja ta küsis, ja nii tihti kui need sõnad ilutulerataga ringi vurasid, puudus üks sõna.

„Oli kord — mis oli kord?“

Ta vaevast ennast seda teada tahtes. Tuleratas loobus hetkeks ringlemast, keeras tagasi, viivitas ja tegi veel ühe ringi.

„Oli! Oli! Oli!“

Ratas hajus täheks, mis toru kaudu kadus. Ta ei tohtinud ühegi hinna eest kaotada seda tähte silmist.

„O —“

Nüüd polnud seal enam midagi. Ainult kaduv täht oli veel tähtis.

„O —“

Audrey tegi suure meeleheitliku katse, ja tal õnnestus tähele järele heljuda. Õnne-

*) Ajakirjast „English Review“.

likult ohkas ta. Kuhu see täht teda juhtis, seda ta ei teadnud. Aga ta teadis, et oli õnnelik ja kindlas kohas ja jäi uniseks ja ikka unisemaks; seda tegi lend läbi õhu — uniseks ja ikka unisemaks ja —

Ravitsejanna vaatas teravasti näole voodis, siis vaatas ta kella ja puudutas piinatud mehe õlga.

Kui Audrey jälle meelemärgusele ärkas, libises ta läbi toru Täht, millele ta surmahirmus järele rutanud, oli kadunud ja tema asemel silitas mingisugune valgus ta uniseid silmi. See voolas toru suudmest sisse. Mõnutundega pigistas ta silmad jälle kinni ja puhkas iseeneses välja, nagu õnnelikus närvitasakaalus jõu ja väsimuse vahel, mis meid mõnikord ärgates hõlmitseb. Ta seis- sis vee peal, seda ta tundis. Või oli see õhk?

„Kui tähelepanuvääriv,“ mõtles ta, „et voodi võib ujuda vees või õhus.“

Uudishimu avas ta silmad.

Ilmselt oli see vesi. Ta märkas, et ta ei viibinud enam torus ja tema ees laius järv. Kummaline! Järved on teda alati võlunud, kõik eluaja on tal nõu olnud kord videvikus järvel uita ja oli ta Mernaniga kavatsusi septsenud.

„Vististi valitseb videvik,“ teadis ta, „sest ranna murdjoon ujub udus ja väikesed saared on tuhmid.“

Kohati kerkisid läbi viirukisuitsupilvede ühelt saarelt üles templisambad.

„Olen jõe,“ mõtiskles ta. „Kuidas ma võin mõelda viirukipilvedele, kuna see on ju vaid hommikune udu. Võib olla sellepärast — jah; ta kannab hea lõhna varjundit, nagu kasvaks kuski heliotrop, minu armastatud heliotrop.“

See oli järv, mille järele ta alati igatse- nud. Läbi udu võis ta näha, kuidas rhododendronipõõsad vee kohal kummardusid ja tema õied olid, nagu hommikust üllatatud linna kauged tuled. Rhododendronipõõsaste vahel seisid okaspuude pruunikad tüved ja ujusid valguses ning tulid nähtavale seda selgemini, mida kõrgemale nad tõusid.

See oli ta unistuste järv, aga mitu tuhat korda ilusam. Kaldajoonte piiritlused, hämarate pilvede korraldus, valguse ja varju mäng okaspuudel näisid olevat sedavõrd täielikud, et nad ei võinud olla ta fantaasia looming. Ühe saare lehestikus, kust ta mööda libises, laulis üks lind oma närvelunastavaid viise. Ta tundis piiramatut, saladuslikku kaugust, kõik voogas ja ka- dus ja sündis opaalvärvilises valguses ja

valgus oli soojus, üks ainus pehme silitus.

Äkki ta ohkas, Siis ta imestas, mispärast, ja selle imestuse vaev tuhmendas viirastust, nagu oleks mõni võõras hingeõhk ta- banud peeglit, milles ta ilmunud. Ta sul- ges silmad.

Avades nad uuesti, leidis ta, et ronib astmeil, mis läbi rhododendroni sulu tõusid üles saaretempli poole. Tujuka tänulikkusega märkas ta, et astmed ei olnud ei oniksist ega elfenbeinist ega chalzedonist, ei porfiirist ega alabastrist, ka mitte mõ- nest haisuta ehitusainest, millega mõned luuletajad oma arhitektuurid ära rikuivad. Nad olid väga vanad ja raiutud kivist, sellised, milliseid ta armastas. Sammal kasvas neil, nende nurke ümbritsesid efei- väädid ja samblast sirisesid veetilgad.

Audrey jättis rhododendroni oma taha ja läks okaspuude vahele. Tihedamini ja tihe- damini seisid nad sakiliste kiviseinte üm- ber, samblaga kaetud, fantastilised. Ikka veel imestas ta, miks ta ohanud ja mispä- rast järve hurmav viirastus on nii tuhm. Ühest kiviseinast oli septsitud iste. Sinna tõmbus ta, mitte puhkama, sest ei tunnud väsimust, vaid mõtlema.

Sügaval oma all nägi Audrey järve. See ulatas oma saartega udusse ja ääretusse. Ta ihaldas veel kord sellel uita, veel kord kastuda rahuliku rahulduse mõnutundesse. Milline õnn tal oli olnud omaks, teadis ta alles sel hetkel täiesti.

„Kas võtad kutse vastu?“

Audrey märkas, et ta kiviastmel enam polnud üksipäi.

„Ma ei mõista, mind hütadis keegi.“

„Ainult kutse juhhib su värava juurde. Nad ei mõtle järele, need, kes maa külge seotud.“

„Ei saa aru,“ kordas Audrey. „Soovik- sin vaid jälle järvel viibida. Seal oli nii ilus ja mina olin nii õnnelik.“

„Paistab see sulle järvena?“

„Ei tea selgesti, mis arvad,“ ütles Aud- rey. „Aga minul on, nagu peaksin käiku jätkama. Mind kisub midagi tolle vana templi juurde. Ei tea, miks, aga ma tun- nen, et seda pean tegema. — Lähedalt.“

„Aga mälestus tuleb tagasi.“

„Miks mitte?“ küsis Audrey.

„Hirmus! Hirmus!“ ütles üks hääl suu- rest kaugusest, kui Audrey kingule ronis. Kaks korda tahtis ta tagasi pöörduda, aga ikka võitis jõud, mis teda üles tõmbas. At- mosfääri imetaoliku opaalvalgus, mis teda läbistanud õnnetundega, muutus nõrgemaks ja nõrgemaks, kuna ta üles ronis; õhk näi,

olevat tulviltais ebamäärast rahutust, okaspuud omasid hirmsad kujud ja sõlmsid ähvardavaiks vormeks.

Äkki valdas teda pimedusevool ja kui see kadus, leidis Audrey end kesk kummaliselt violetti tumedust, mis kõik esemed värvis sammetiselt mustaks. Ainult äärjooned paistsid silma kui õhuke, virvendav koit valguses, kuid jõuetud valgustama. Nagu oleks kõik vajunud vosvoriseeriva mere alla. Õhk oli küllastatud mõttelainetest ja neis valitses vaikne, võimsalt erutatud värin. Audrey kisti kogu erutuste skaalast läbi, nagu oleks ta tunnud suurt orkestrit, mille muusikat ta ei kuulnud. Ta viskus maha. Toppis enesele sõrmed kõrva, et mitte kuulda tontliku vaikust. Siis kuulis ta Mernani häält, mis tõusis surmahirmust.

„Audrey!“ hüüdis ta. „Audrey, Audrey!“
Veel ikka polnud mälestus talle tagasi tulnud, ainult ägedam soov hüüdele vastata. Audrey tõusis ja libises suletud silmil ruttu läbi maagilise pimeduse.

„Pea!“
Õli rääkinud lahke, kurb hääl ja Audrey avas silmad. Ta seisis lõpmatu õõnestee alul, kaks kõrget kaljutippu tõusid mõõtmatusse. Audrey mõtles imestades järele, kas need on templi sambad. Nende vahel seisis suur, kaetud kogu nagu leiua monument ja takistas õõnesteele tungimist.

„Põrdu!“ ütles lahke hääl.
„Audrey! Audrey! Audrey!“ hüüdis Mernan.

„Lase mind läbi,“ palus ta naine.
„Mine järve juurde tagasi, see kuulub teile mõlemile, seal oota teda.“

„Audrey! Audrey! Audrey!“
„Pean minema ta juurde. Ma ei jõua taluda surmahirmu ta hääles.“

„Kas ei olnud sa väga õnnelik udustpüüatud järve saarte vahel?“

„Seal oli taevas.“
„Nii see on.“
„Aga mul on himu teda näidata inimesele, kellega ma teda võin jagada.“

„Oh need sidemed maaga! Küll tuleks ta. Ja tulebki kord. Mine tagasi ja oota!“

„Audrey! Audrey! Audrey!“
„Lase mind läbi! Palun, palun, lase läbi!“

„Kui sa läbi lähed, siis tuleb sulle tagasi mälestus ja ühendus hädaga maailmas. Siis muutud teadvaks ja su tarkus on abitu. Sa ühined kehastunud hingega ja ei leia oma järve enam enne, kui too hing vabaneb ihust, ja isegi ainult siis, kui omate veel ühise ideaali. Sa seisad siis värava ees ja ootad ning kardad hütüdu.“

Prof. Artur Lemba,
püütses oma 25-a. muusikalist tegevust, mil puhul korraldati 29. okt. „Estonias“ kontsert. Kontserdi esimese osa lõpul toimus jubilaril pidulik austamine. Vabariigi valitsus annetas professor A. Lembale teenete eest Kotkaristi.

„Ja kui ma tagasi pööran järve äärde: millal järgneb ta mulle?“

„Seda ei tohi ma sulle ütelda.“
„Oh, ma olin järve kaldal nii õnnelik! Ma lähen tagasi.“

„Audrey!! Audrey!! Audrey!!“
„Lase mu läbi!“
Ta langes kuhu jalgade ette maha ja leidis, et seal kedagi ei olnudki. Ainult üks hääl hüüdis suurest kaugusest: „Hirmus! Hirmus! Hirmus!“

Audrey sammus suurte kaljusammaste vahelt läbi õõnesteele. Valgus oli tuhm ja sinine ja paljastas langenud kaljude äärjooni kahelt poolt. Võimalik, et need olid ka mahalükatud jumalakujude tükid. Voo-gavass hämarvalguses saadi esemetele vaevalt vahet teha. Ainult kaugel, kaugel ristilöödud naise kuju. Audrey heljus edasi. Tal oli, nagu liiguks ta pikas rongis ühel tänavaküljel ja nagu liiguks teisel pool tänavat teine rong vastassuunas.

Ta läheneb ja kuhu ristil muutus ikka vähemaks, mida lähemale ta jõudis. Nüüd nägi ta: Tema ise oli see naine — ja seisis ometi iseenese vastu valvel, sulges läbikäigu lõpu, hoiatas! Uuesti katsus ta sammu tagasi pöördä.

„Audrey! Audrey!! Audrey!!!“

Ta sammus läbi ristilöödud naise otseteed Mernanitorni raamatukogu tuppa ja mälestus paiskas temale hunniku surmapiina.

Mernan istus kirjutuslaua ees oma suure teose kõrval. Naise haigestumisest saadik ei olnud ta sinna midagi juurde lisanud. Almanakist, kuhu oli märgitud palju riste, märkas Audrey, et oli tema surma aasta-päev. Mernani käsi hoidis krihvlit ja lasus kivitahvlil, mis oli kaetud mitteloetavate märkidega. Teises käes oli Mernanil tema pilt ja ta silmad viibisid pöördumatult sellel. Aegajalt hoigas ta tema nime.

Ta seisis Mernani murtud kogu taga. Võttis käevartega ta kaela ümbert kinni, elas läbi oma kurva martiiriumi troostlikuma hetke ja tundis ära, mis pärast hääli oli hüttnud „Hirmus! Hirmus!“

Õnnistatud on elavate pisarad, võrreldes surnute pisaratega! Läbi kõikja laiuse, imetaoliku hämarusejärve kaldalt, voo-gavast hurmast, eemal pulkuse ja unustuse tähelt oli ta abikaasa teda siia planeedile hüttnud, mille ümber rahutusega täidetud mõtteojad ringlesid, ja oli talle nii jälle ta-gasiannud mälestuse pika piina. Ta käe-varred võtsid mehe armastatud keha oma embusse ja ometi ei liigutanud Mernan ennast, isegi krihvli ei kirjutanud tahvlile, kuigi mees ootas teateid teisest elust.

Audrey taipas mehe hingepiina ja ei saanud teda lohutada. Ta ihkas temale jutustada oma järvest. Tahtis teda veenutada, et ta siit hirmsa valu väljalt lahkuks ja tema seltsis piki järve saladuslikku kallast uitaks. Halastamatu hirmus! Surnu ei tohi elavat hütida, aga elav tohib hütida surnut. Ja milline ironia! Tema, kelle Mernani hütte õndsatemaalt tagasi kutsumud, löi piinatud käega Mernani rinnale, hütis teda hullumeelsuse piina sõnadega, kuid ei saanud vastust.

Kui tuli teener ja Mernani einele kutsus, tõusis Mernan ja järgnes talle väsinult söögituppa. Ta sõi vähe ja Audrey ei imestanud seda. Suures majas oli kõik lohakile. Teener, kord tragi poiss, sest et Audrey ta ise kasvatanud, näis olevat muutunud hooletuks ja metsikuks, ja söökki oli vilets. Murest murtud härrale oli kõik küllalt hea ja teenijaskond naeris ning hävitas ta varandust.

Vaene Audrey! Ta oli sama vihane kui võimetu. Keegi ei märganud teda peale vana punase linnukoera, kes virisedes ja inisedes ja värisedes oma härra tähelepanu

asjatult püüdis juhtida Audrey kohalviibi-misele.

Nõnda avastati vaese hinge piin närv närvilt. Ta tundis armsama hingepiina kaasa, nägi suurt elutööd, mis temagi oma olnud, mahajäetuna, ah, ja oleks temale ometi võinud teateid anda saladuslikust maast, millest see teos tahtis pajatada; ta tundis oma hirmsat võimetust, ihkas lohutust pak-kuda ja nägi kõiki oma kallistusi ja sili-tusi pillatuna. Tuhat lehekülge oli vähe üksikasjade avastamiseks. Pöörame oma pea aukartlikult kõrvale surnute pisarailt! Le-pime arusaamisga, nagu seda nüüd õppis Audrey, mis pärast ta ühe ristilöödud naise keha kaudu oli tagasi tulnud, kui ta mees teda hütis, ja mis pärast ta igakord pidi võtna sama tee läbi risti. Ta ei võinud alati jääda Mernani majja. Nii tihti kui Mernani tahe kahanes, pidi ta tagasi pöörduma maagilise tumeduse paika, mille vio-letsele pimedusele oli graveeritud üks maas-tik õrnade tulejoontega. Seal rändas ta, ja mälestuse verekoerad jälgisid teda, va-bastatuna armastavast, igatsevast käest. Mitte alati üksipäi. Mõnikord keerles üks eksitatud mõtteojadest, mille olemaolu ta tunnetas; temaga ühesmeeles ja kehastus. Üks neid õpetas talle selgeks unelmhetki saladuse.

Isegi seitsaadik, mil Audrey teada sai, et on olemas unelmetehetkeid, ei olnud ta veel küllalt suuteline üle astuma Mernani teadvuse lävest. Katse iseenesest näis teda juba täitvat rudisevast atmosfäärist tule-vate odojadega. Ta kasvas nagu sündinud laps.

Unelmhetk oli nii lühike. Kogu öö lamas ta oma mehe kõrval ja ootas seda. Nägi, kuidas verevoog alanes ja vaim ise, mis kogu päev oli rõhutatud, ülemvalitsuse omas, Mernani vaim teadis, et Audrey seal vii-bis, ja näis teda mitte usaldavat ja kart-vat, et ta ehk võiks mehele midagi kahju teha. Ta võis tunda, kuidas Mernan teda armastas ja teda selle armastuse pärast katsus kaugel hoida. Ja Audrey ei suutnud end ometi kaugel hoida!

Ta valvas öö otsa magava mehe kõrval. Kuni päeva algul verejõgi talle jälle ajju tõusis. Ta tõuseb ja täidab jõu allikad, tõuseb, kuna vaim astmeid mööda alla li-biseb ja nad mõlemad lähenevad tasakaalule. Täieliku tasakaalu hetk, kui mõlemad jõed kokku voolavad ja mingisugune klapp ava-nes ja kinni läks, on Audrey hetk, unelm-hetke saladus. Tihti ebaõnnestub ta ja pilt, mille ta heitis filmile, tuhmub. Aga

on aegu, mil ta teab, et Mernan ta juures-olekut taipab, tema kallistusi on tunnud. Ja kuigi Mernan usub, et see oli unelm, vähemalt ühel hetkel oli see ometi tõsi.

Umber aasta pärast esimest tagasitulekut tundis ta ennast võõrastest vägivaldsetest kätest maapoole kistavat. Ta ei teadnud, miks ta vastu pani, ja võitles ometi selle kutse vastu. Sammudes ristist läbi, näis naise nagu vihasena.

Seni oli ta alati Mernani juurde ta majja tulnud või oli armsama seltsis üitnud tuulistel nõmmemäe külgedel. Nad oli kurdid ja tummad ja pimedad; aga nad olid vähemalt kahekesi.

Nüüd viibis ta ühes räpases tänavas Londoni hiilgavama tänava taga. Meeles pidada, mitte mõni urgas, ennem selles rikkas Londoni osas teenrituba välismaa teenijaskonna tarvis. Toiduained poodides sellised, millistest rikkad midagi ei tea. Keegi mees kannatliku näoga, näiteks, poolitas punaseid lambapäid kohutava täpsusega või laotas nende punased südamed sümmeetriliktult puuplaadile. Vähemad tükid kogus ta võrgutatult glaseeritud potti. Tema naabruses hõõveldas keegi vahtralaudu puusärkideks, naelutas neid, lakeeris või värvis nad mustaks, selle järele, kuidas seda mõne kurva leinaja tahe soovis. Abilised kütüniliste nägudega, mustasse riidetatud, punaste ninadega mehed seisid ukse taga või liikusid üle tänava, kuhu neid meelitas klaasi ja laki läige, et unustada joogi juures surma odavaimat vormi.

Selle kahe poe vahelt jõuti väravaalustelt trepile, mis viis odavatesse korteritesse. Nimekaart uksele näitas, et kolmandal korral elas keegi madam Mars, meedium ja psühhomeetritna. Tore auto seisis maja ees tänavkivilidel. Elektrivalguses, mis oli nii väljasistuva teenri kui ka autojuhi poolt hoolituse pärast jäänud kustutatmata, nähti rikkalikku pühvlinahapolsterdust ja kalleimat sisustust. Mehed igavust ei tunnud. Nad olid külgetõmbepunktiks nii mõnelegi pruunile silmapaarile, mis nagu küsimusmärk ümber ninaotsa vahtis, ka hupeaga võõrad, kes endid oskaside rikkust nähes, mida nad isegi kord lootsid omandada, hästi ülal pidada. Siis oli siin tänaval ka muusikat. Parimat sellest andis päästearmee kui mitte mõni muusikaline geenius ülemistel majakordadel oma viiulilt ei meelitanud eksihaarangud.

Audrey ei võinud kõigi selle mustuse üksikasju näha, aga tundis ta väljakiirgamist

ja võistles veel oma tunde vastu, kui astus meediumi Marsi, tuppa. Mernan viibis siin ja võttis osa laua ümber istuvast ringist, kus juures sõrmed üksteise sõrmedega kokku puutusid. Ta ootas põnevalt, mis tulema pidi, aga ta näol seisis häbi. Tema ühel pool küljes istus keegi ilus proua, kelle väikeselt, valgelt, kalgilt näolt valtis nälg uute kogemuste järele, et neid võrrelda sellega, mida ta juba nautinud. Audrey tundis ära tüübi, kes kuni oma neljakümne aastani imeb ise oma närve ja pärast seda end teiste närvidest toidab. Ta trillerdas ja säras, rikkad suled vabisesid, ja kui oleks tuli keeratud tuhmiks, siis oleks võidud näha diamantide välkumist. Nõnda kuulus ta vististi all seisva suto juurde nagu tigu oma karbi juurde.

Mernani teisel küljel istus keegi paksavam naine neljanurgelise tugeva näoga, mida tegid mustad, sügaval koobastes peituvad silmad eemalolükkavaks. Tema mustast atlasest rind, millel lainetas suur kriibukrabuline pross, ulatas laua kohale. Tema pidi olema kuulmatu elujõud, piiritu tahe; ta hingas üksipäi ja kaunis kärarikalt kogu õhu enesesse. Mernani kuivetu närviline käsi peitus tema paksus, rasvases käes. Naine hoidis krihvilit kivitahvilil.

Audrey tundis ennast nagu veekeerisesse tõmmatavat sellesse õduaravasse isikusse.

„Ei! Ei!“ hüüdis ta ja viskas krihvilitahvilile. Ta leiutas, et võis kirjutada. Ta võis kirjutada Mernanile. Nüüd ei võidelnud ta enam madam Marsiga.

„Kes siin on?“ küsis meedium.

„Audrey,“ kirjutas krihvilit.

„Suur Jumal,“ hüüdis Mernan, sest siin ruumis ei teatud ju tema ega ta naise nime.

„Kas on kellegil mõni sellenimeline sõbranna teises elus?“ küsis meedium.

„Jah! Jah!“ hüüdis Mernan elavalt.

„Teie võite talle esitada küsimuse,“ ütles meedium.

„Mispärast ei tulnud sa minu juurde varem?“ küsis Mernan.

Audrey oli palav soov katta tahvelmet-sikute sõnadega, talle kõik ütelda, kuidas ta oma mahajäetud majas temaga kõik vaikselt piinad jaganud, kuidas ta temaga vaikselt vietsuses sammunud üle mägede, kuidas ta terved ööd viibinud ta toas ja oodanud unelmhetki. Kuidas ta teda tulistanud ta raamatut jätkama, kuidas ta teda kahetsenud ja armastanud, kuidas ta teda tahtnud lohutada ja temale ihanud jututada pimedas seisvast järvest, kust ta tema ära kiskunud. (Järgneb.)

Tõtt ja nalja.

Adele Sandrock

küsis oma ametiõelt ilka Grüningilt pehmesti :
„Ütelge mulle, armsam, kuidas saab ennast min-
kida vanaks ?“

Grüning vastas sama pehmesti :
„Armsam, ainult puudrit pisut ära pühkides.“

Mark Twain.

Kui kaheksakümnendail aastail moodis olid veel kõrged jalgrattad, muutus ka Mark Twain kirglikuks ratturiks. Tundide kaupa armastas ta oma talu ümbruses rattaga sõita.

Kord tuli ta rattasõidult tagasi ja ütles naisele :
„Sestsaadik kui mul on jalgratas, tean alles õieti, mis tähendab kiruda.“

„Mark!“ vastas naine etteheitvalt, „olen sind ometi juba palju korda palunud, et sa hirmsasti kirumisest loobuksid.“

„Mina ju ei kirugi,“ vastas Mark. „Seda teevad ju inimesed, kellest ma teel üle sõidan.“

*

Üldse kirumine — selle oli Mark Twain lootsina Mississipil ja hiljem kullakaevurina enesele külgel harjutanud ja oleks sellest meelsalt jälle tahtnud vabane-
neda, kui ta oli võtnud endale vagatseja naise.

Eriti siis, kui ta hakkas golfi mängima. Siis pomises ta kõige mahlakamaid sõnu oma ette.

Naine otse ehmetas.

„Mark,“ ütles ta validalt, „valitse ennast !“

Kui see manitsus midagi ei aidanud, andis ta talle nõu iga vandesõna juures enesele üht kivi taskusse pista, see siis pidi teda manitsema kirumisest loobuma.

Mark Twain lubas pühalikult seda teha ja läks golfiplaatsile.

Õhtul tuli ta koju. Mitte kergesti nagu muidu, vaid vankudes väsimusest. Astus naise ette ja puistas taskust hulga kive põrandale :

„Need, armas naine, on ainult vähemad vandesõnad — suured toob hobune mulle koormas järele.“

Vahe.

Ungari rahvasaadik M. iseloomustas parlamendi valimisi järgmise naljakusimusega : „Mis vahe on valimise ja paberivabriku vahel ?“

Vastus : „Paberivabrikusse viiakse närud ja välja tuleb paber, valimise juures pannakse paber kasti ja välja tulevad närud.“

Prantsuse kirjanik Flaubert

sei kord ühelt noorelt kirjanikult läbivaatamiseks käsikirja. Arvustus, mille ta noorele mehele selle peale saatis, oli nii terav, et vihane noormees talle esitas kuitse kahevõitlusele.

Flaubert vastas kohe kirjalikult :

„Teie poolt minule saadetud väljakutse on sama halvasti kirjutatud kui teie esimene raamat. Kuna teie minu olete välja kutsunud, siis on mul õigus valida relvad. See sünnib siin sellega. Võtan teie kuitse

siin vastu prantsuse õigekirja peale, Kujutlege ennast tapetuna.“

Inglise kuninga narr

oli üht kavalceeri raskesti solvanud, nii ei see teda ähvardas lähemal korral läbi pista. Narr kaebas seda kuningale, kes teda püüdis rahustada, üteldes :

„Kui ta julgeks sind tappa, lasen ta järgmisel päeval ülles puua.“

„Ah,“ vastas narr, „mulle cleks armsam, kui ta päev varem ülles poodaks.“

Tüli.

Mees läheb oma käruga pikkamisi üle laia tä-
nava.

Keegi härra peab oma auto pidurdama ja hüüab vihase-
lt :

„Ennem peaksite lapsevankrit lükkama !“

„Ja teie peaksite selles istuma !“ oli vastus.

*

Kindral olt 1812. aastal Borodino lahingus kaotanud jala. Tema teener, kes teda armastas, valas palavaid pisaraid. Seda nähes hüüdis kindral :

„Kui rumal sa oled ! Nulad rõõmustamise asemel, sest nüüdsest peale on sul ju ainult veel üks saas-
bas vikside !“

Rootsi kuningas Oskar,

praeguse Rootsi kuninga isa, külastas kord reisiil olles üht rahvakooli. Opetaja küsis ajalootunnil lapselt muidugi teateid Vaasade ja Karlide, suurte rootsi kuningate kohta. Viimaks jõudis ta ka kohaloleva kuninga juurde. Väike poiss, kellelt ta küsis, mis ta oma kuningast teab, kogeles ja nuttis, sest et ta midagi ei teadnud. Nüüd kummardas kuningas Oskar nutva poisi juurde ja ütles talle :

„Ära nuta ! Mina ei tea ka midagi.“

Selle juures silistas ta tühtlasi poisi pead.

Napoleon

otsis kord Malmaisoni lossis enesele ühe uue korralduse tarvis üht raamatut. Viimaks nägi ta seda kõrgemal riivil, kuhu ta käsi ei ulatanud. Marshall Mon-
cay, pikemaid mehi tema väes, ruttas ta juurde ja ütles :

„Lubage, sire, see raamat seal maha võtta ; olen teie majesteedist ju suurem !“

„Pikem, marshall,“ vastas Napoleon kulme kibrufades ja teda mõni sekund silmitsedes.

Kui Zola oli

alles kohtureporter, jutustas ta järgmise anekdoodi : Väikeses N. linnakeses olid kohtuistungid sensatsiooniks, millest alati suur hulk inimesi osa võttis. Kui ühel sellisel istungil lärm õige suur oli, kisendas kohtunik pahaselt :

„Rahu, rahu ! Olen nüüd otsustanud juba tosina asja ja ma ei võinud selle juures sõnakestki kuulda, mis kaebalused rääkisid !“

FOTO ATELJEE

Parikas
TALLINNA

Kuninga tän. 1

Moodsad kunstilised
portreed, grupid, suurendused.

Tehnised ja reklaam-võtted.

Fotoamatöörade võtete asjatund-
lik väljatöötamine.

Mõõdukad hinnad.

Kirjuseep

„MARMOR“

on lühikese ajaga saanud igas majas
esimese järgu tarbeaineks, sest

Kirjuseep Marmor — vahutab hästi.

Kirjuseepi Marmorit — kulub äärmiselt vähe.

Kirjuseep Marmor — on hea lõhnaga.

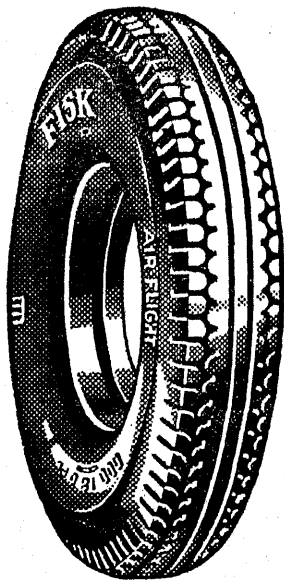
Kirjuseepi Marmoriga — pesu pestes jääb pesu värseks, lõhnavaks ja valgeks.

Tähelepanu: Iga tükk kannab templit „MARMOR“. Ilma selle templita ei lase vabrik ühtki tükki müügile.

Seebi- ja soodavabrik
PH. VAHTRIK ja J. MOOSTE,

Tallinnas, Paldiski mnt. 46,
tel. 432-40.

Kui vajate uut kummi, — ostke

FISK

sest Fisk õhulsõidu (Air-Flight) kummi on vastupidav ja odav kasutamises.

Peaesindaja:

O.-ü. TILGA & Co.

Vene tän. 13, Tallinnas, tel. 437-18.

Ainult „ROMAAN“

pakub Eesti lugejale tõesti põnevat ja huvitavat, kuid seejuures alati kõrgeväärtuslikku lugemismaterjali — kõige rahvusvahelisemas ja mitmekesisemas valikus.

Ainult „ROMAAN“

on pikapeale vallutanud kõik seltskonnakihid ja teinud neist ustavad lugejad oma heas valikus ja kõrge tasapinnaga toimetatud järjekindlasti 2 korda kuus ilmuvatele numbritele.

Ainult „ROMAAN“

annab odava hinna eest (35 senti number) romaane, novelle, jutustisi ning luulet ja rohkesti pilte päevasündmusist, loodusest ja kunstist, sest

**ainult „ROMAAN“i“ toetab
kogu Eesti lugev rahvas.**